

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

JEMTLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Under förevarande period hafva länets *gränser* och följaktligen äfven dess *areal* icke undergått någon förändring.

Arealen, som i femårsberättelsen för 1861—1865 upptogs till 444,03 kvadratmil, uppgafs i den sista utgöra 443,83 mil, efter afdrag af 253,960 qv.-ref, hvarmed länets areal minskats genom öfverflyttning af några hemman till angränsande län. Denna uppgift är emedlertid så till vida felaktig, som berörda afdrag förmodligen genom misskrifning upptagits utgöra 0,20 qv.-mil, i stället att det rätteligen utgör 2 qv.-mil; hvidan länets areal således skulle hafva uppgått till blott 442,03 qv.-mil. Enligt deremot de nyaste beräkningarna, sådana de verkstälts af Generalstabens topografiska afdelning och af Statistiska Centralbyrån genom dess tidskrift detta år offentliggjorts, men med sedermera gjord rättelse för Näskotts socken, derutinnan att dess fastland skall omfatta 0,713 qv.-mil i stället för angifna 0,122 qv.-mil, utgör länets hela areal 444,168 qv.-mil, deri inräknade 30,203 qv.-mil vatten, och belöper sig af länsarealen:

på provinsen Jemtland.....	324,686	och
» » Herjeådalen	119,482	qv.-mil.

De under sista femårsperioden påbörjade *geologiska undersökningarna* hafva, såvidt till min kunskap kommit, icke under den ifrågavarande, blifvit i någon väsentlig mån fortsatta. Kortare tid under en och annan sommar hafva väl rekognoskeringar af en eller två geologer företagits inom länet; men jag saknar

såväl offentlig, som enskild kännedom om dessa förrätningars syfte och omfattning.

Rörande länets *juridiska* indelning har jag endast att förnämliga, att Kungl. Maj:t under den 22 Juli 1875 förordnat, att det i föregående berättelser nämnda beslutet om bildandet af ett nytt tingslag under länets södra domsaga utaf Näs och Hackås socknar skulle med ingången af år 1876 träda i verkställighet.

I den *administrativa* indelningen har ingen egentlig förändring egt rum. Men, efter Nådigt medgifvande, har jag varit i tillfälle att från den 13 April 1870 tillsvidare förordna en särskild länsman för Frostvikens socken af Ströms länsmandistrikt.

Länets *medicinala* indelning har undergått den förändring, att förutvarande fem provinsialläkaredistrikt ökats med ett ytterligare, i det Herjeådalen, som förut utgjorde ett enda sådant distrikt, numera, sedan lön till ännu en läkare derstädes jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 9 December 1871 anvisats, blifvit fördeladt i två läkaredistrikt, det *ena* bestående af Svegs tingslag med läkarebostad i Svegs kyrkoby, dit Herjeådalens enda apotek i sammanhang med fördelningen flyttats, och det *andra* bestående af Hede tingslag jemte Klöfsjö socken inom provinsen Jemtland, med läkarestation i Hede kyrkoby. Väl har dessutom Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 25 April 1873 anvisat lön till läkare för ett sjunde provinsialläkare-

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utgiver ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshavandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-19.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	2.
Tab. Litt. A. Länets administrativa indelning.....	3.
Tab. Litt. B. Sockenbibliotek.....	6.
3. Näringar.....	6.
Tab. Litt. C. Utsäde och skörd tingslagsvis.....	7-8.
Tab. Litt. D. Odlad egovidd år 1875, tingslagsvis.....	9.
Tab. Litt. E. Vinterfödda kreatur, tingslagsvis.....	10.
Tab. Litt. F. Uppgift, som visar huru de vid utgången af år 1870 i Jemtlands län utestående oguldna räntefria undsättningslån blifvit återbetalda.....	11.
Tab. Litt. G. Markegångs- och handelspris.....	11.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	14.
Tab. Litt. H. Bränvinstillverkningen.....	14.
Tab. Litt. I. Sammandrag öfver de huvudsakligaste till Norge utförda varor 1871-1875.....	15.
5. Kameralförhållanden.....	16.
Tab. Litt. K. Sammandrag öfver de hufvudsakligaste från Norge importerade tullbehandlade varor.....	16-17.
6. Politi.....	17.
Tabellbilagor	20-29.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	20.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	20.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	21.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	21.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	21.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	22.
Tab. N:o 7 a. Grufvor, bergverk och metallförädlingsverk.....	22.
Tab. N:o 7 b. Fabriker och manufakturinrättningar, år 1875.....	23.
Tab. N:o 7 c. Handtverkerin, år 1875.....	24.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	24.
Tab. N:o 9. Sjöfart och handel, år 1875.....	25.
Tab. N:o 10 a. Hemman och lägenheter m. m. å landsbygden, år 1875.	25.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i staden Östersund.....	26.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	26.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedlen, åren 1871-1875.....	27.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	28.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	29.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

JEMTLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Under förevarande period hafva länets *gränser* och följaktligen äfven dess *areal* icke undergått någon förändring.

Arealen, som i femårsberättelsen för 1861—1865 upptogs till 444,03 kvadratmil, uppgafs i den sista utgöra 443,83 mil, efter afdrag af 253,960 qv.-ref, hvarmed länets areal minskats genom öfverflyttning af några hemman till angränsande län. Denna uppgift är emedlertid så till vida felaktig, som berörda afdrag förmodligen genom misskrifning upptagits utgöra 0,20 qv.-mil, i stället att det rätteligen utgör 2 qv.-mil; hvidan länets areal således skulle hafva uppgått till blott 442,03 qv.-mil. Enligt deremot de nyaste beräkningarna, sådana de verkstälts af Generalstabens topografiska afdelning och af Statistiska Centralbyrån genom dess tidskrift detta år offentliggjorts, men med sedermera gjord rättelse för Näskotts socken, derutinnan att dess fastland skall omfatta 0,713 qv.-mil i stället för angifna 0,122 qv.-mil, utgör länets hela areal 444,168 qv.-mil, deri inräknade 30,203 qv.-mil vatten, och belöper sig af länsarealen:

på provinsen Jemtland.....	324,686	och
» » Herjeådalen	119,482	qv.-mil.

De under sista femårsperioden påbörjade *geologiska undersökningarna* hafva, såvidt till min kunskap kommit, icke under den ifrågavarande, blifvit i någon väsentlig mån fortsatta. Kortare tid under en och annan sommar hafva väl rekognoskeringar af en eller två geologer företagits inom länet; men jag saknar

såväl offentlig, som enskild kännedom om dessa förrätningars syfte och omfattning.

Rörande länets *juridiska* indelning har jag endast att förnämliga, att Kungl. Maj:t under den 22 Juli 1875 förordnat, att det i föregående berättelser nämnda beslutet om bildandet af ett nytt tingslag under länets södra domsaga utaf Näs och Hackås socknar skulle med ingången af år 1876 träda i verkställighet.

I den *administrativa* indelningen har ingen egentlig förändring egt rum. Men, efter Nådigt medgifvande, har jag varit i tillfälle att från den 13 April 1870 tillsvidare förordna en särskild länsman för Frostvikens socken af Ströms länsmandistrikt.

Länets *medicinala* indelning har undergått den förändring, att förutvarande fem provinsialläkaredistrikt ökats med ett ytterligare, i det Herjeådalen, som förut utgjorde ett enda sådant distrikt, numera, sedan lön till ännu en läkare derstädes jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 9 December 1871 anvisats, blifvit fördeladt i två läkaredistrikt, det *ena* bestående af Svegs tingslag med läkarebostad i Svegs kyrkoby, dit Herjeådalens enda apotek i sammanhang med fördelningen flyttats, och det *andra* bestående af Hede tingslag jemte Klöfsjö socken inom provinsen Jemtland, med läkarestation i Hede kyrkoby. Väl har dessutom Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 25 April 1873 anvisat lön till läkare för ett sjunde provinsialläkare-

distrikt, som, med läkarestation i Bergs kyrkoby, skulle bildas af Bergs och Ovikens pastorat jemte Hackås socken, hvilka, med undantag af Klöfsjö socken, hittills tillhört Östersunds distrikt; men denna förändring har före periodens slut ej trädt i verket, enär den läkarebostad derförinnan ej hunnit bringas i ordning, som vederbörande, såsom vilkor för läkares erhållande, åtagit sig uppföra och underhålla.

Någon annan förändring i den *militära* indelningen har icke under perioden egt rum, än att, sedan åtskilliga hemman blifvit helt och hållet eller till viss del från dem åliggande rotering befriade, med skyldighet dock att fortfarande utgöra densamma, intilldess den kunde på andra hemman öfverflyttas, en sådan öfverflyttning, med få undantag, blifvit genomförd.

I fråga om den *kyrkliga* indelningen har jag endast att anmäla, hurusom numera bringats till verkställighet,

dels Kungl. Maj:ts nådiga beslut af den 31 Mars 1857, att, vid inträffande kyrkoherdeledigheter, Stuguns kapellförsamling af Ragunda pastorat och Borgvattnets kapell af Hammerdals pastorat skulle, jemte några byar från Refsunds och Lits pastorat af Jemtlands län och från Ramsele af Vesternorrlands län bilda ett särskildt pastorat under benämning af Stuguns pastorat,

dels ock det i sammanhang med Nådig fastställelse af prestlönerogering inom Hammerdals pastorat den 19 April 1872 i Nåder meddelade beslut, att Ströms församling och Alanäs kapell skulle skiljas från Hammerdals pastorat, för att bilda ett eget, med kyrkoherde i Ström och komminister i Alanäs.

Den härefter intagna tabellariska uppställning, Litt. A, af *länets indelning* i kyrkligt, juridiskt, administrativt, medicinskt och militärskt hänseende vid periodens slut lemna en, såvidt möjligt, enkel öfversigt af dessa förhållanden; och hafva sock-

narnas antal och folk mängd jemväl blifvit i tabellen upptagna, till upplysning om distriktens omfattning.

De i föregående berättelser anmärkta *oregelbundenheter* i länets indelning qvarstå ännu, men inskränka sig till följande byars, af lokala förhållanden påkallade kyrkorätt utom egen socken och eget län, nemligen byarne Stamsele och Texan samt Björkvattnet af Vesternorrlands län, hvilka i kyrkligt hänseende tillhöra, de två förstnämnda Ströms socken och den sistnämnda Stuguns nybildade pastorat af Jemtlands län, äfvensom byarne Länstersjö, Kroknäs, Öfver- och Ytterturingen af Jemtlands län, hvilka ega kyrkorätt inom Vesternorrlands län. Såsom en ny oegentlighet torde böra anmärkas, att sedan beslutet om bildande af Stuguns pastorat blifvit genomfördt, åtskilliga i kyrkligt hänseende dit förlagda byar från andra tingslag inom länet samt ofvannämnda Björkvattnets by från Vesternorrlands län icke i judicielt och administrativt hänseende också tillhöra samma tingslag, som det nybildade pastoratet i öfrigt; en oegentlighet, till hvars afhjelpande förberedande åtgärder blifvit vidtagna.

I afseende å länets *allmänna naturbeskaffenhet*, torde jag få återropa hvad i senaste berättelsen blifvit anfördt angående landets jordmån och klimatiska förhållanden. Erfarenheten under nu ifrågavarande tidrymd har ingalunda rubbat den i sista berättelsen uttalade åsigt, att de här rådande klimatiska förhållandena synas hänvisa den jordbruksidkande befolkningen att fortfarande göra en genom ökad foderodling utvidgad ladugårdskötsel till hufvudsak samt att inskränka sädesodlingen till ett jämförelsevis ringa, men väl skött område. Den fortgående myr- utdikningens välgörande inflytande, på sätt i nyssnämnda berättelse närmare angafs, har i erfarenheten vunnit allt större bekräftelse.

2. Invånare.

Tab. N:o 1. Länets *folkmängd*, som vid slutet af år 1870, enligt mantalslängderna, utgjorde 69,269 personer, uppgick, på sätt bifogade Tab. N:o 1 utvisar, vid 1875 års utgång enligt samma längder till 75,052. Allmänna befolkningsstatistiken, grundad på husförhörslängder och folkräkning, angifver deremot länets folk mängd år 1870 till 70,463 och år 1875 till 75,756 eller för det förra året till 1,194 och för det senare till blott 704 utöfver hvad mantalslängderna upptaga. Sistnämnda skilnad torde vara beroende derpå, att lappbefolkningen icke finnes upptagen i mantals-, men väl i husförhörslängderna. Denna befolkning utgjorde i

	år 1870.	år 1875.
Tännäs distrikt	169.	150.
Undersåkers »	195.	207.
Föllinge »	154.	162.
Frostvikens »	253.	248.
Summa	771 personer.	767 personer.

När sistnämnda slutsumma 767 lägges till folk mängdssiffran för 1875 enligt mantalslängderna, uppstår således en skilnad i folk mängdsuppgifterna enligt nämnda längder och enligt husförhörslängderna af blott 63 personer, hvarmed folk mängden enligt de senare skulle *understiga* folk mängdsuppgiften enligt man-

talslängderna. Detta mindre vanliga förhållande, — oftast torde nemligen husförhörslängderna upptaga en *högre* siffra, — tilltror jag mig ej att nöjaktigt förklara.

Antalet af de *utlänningar*, som vid 1875 års utgång besuto fast egendom inom länet utgjordes af

1 engelsman, egande $\frac{1}{2}$ mantal med taxeringsvärde af 1,100 kronor,

13 norrmän, egande $3\frac{3}{8}$ mantal och 2 torp med taxeringsvärde af 13,000 kronor,

1 dansk, egande $\frac{1}{64}$ mantal med taxeringsvärde af 800 kronor.

Enligt hvad föregående femårsberättelser gifva vid handen, uppgick *folkökningen*

under perioden 1851—55 till nära 6 procent,

» » 1856—60 » » 10,4 »

» » 1861—65 » » 10,3 » , men

» » 1866—70 » blott 2,9 » , hvaremot

densamma » » 1871—75 utgör nära 8,4 » , allt enligt mantalslängderna.

Om den märkbara återgång i den mellan 1851—60 stigande folk mängdstillväxten, som under femårsperioden 66—70 inträdde, med skäl kunde tillskrivas dels en tilltagande utflyttning, dels klena skördar jemte deras menliga inflytande på inflyttningen,

äktenskaps ingående samt nativitets- och mortalitetsförhållanden, så får folkmängdstillväxtens återinträdande stegring under nu ifrågasvarande period betraktas såsom väsentligen framkallad af motsatsen till nyss antydda omständigheter.

Under förevarande period har *utflyttningen* i ej ringa mån aftagit, jemförd med förhållandet under den nästföregående periodens tre sista år.

Tab. Litt. A.

Länets administrativa indelning.

Socknar och pastorat. (Moderförsamlingars och pastorats namn kursiverade).	Folkmängd vid slutet af		Folkmängdens procent.		Areal. Qv.-ref. (Fastland.)	Kontrakt.	Tingslag.	Domsga.	Länsmansdistrikt.	Fögderi.	Provinsial-läkaredistrikt.	Militärindelning. Rotar.
	1871.	1875.	Ök-ning.	Minsk-ning.								
Ragunda	2,979	3,079	3	—	1,037,190				Ragunda			24 Fältjägare
Fors	1,657	1,677	—	1	554,560						Ragunda	17 d:o
Hellesjö	1,483	1,547	4	—	902,530		Ragunda					17 d:o
Håsjö	727	797	10	—	431,550							8 d:o
Stugun	1,348	1,576	17	—	712,540							11 d:o
Borgvattnet	388	407	5	—	411,480		Hammerdals				Ströms	4 d:o
Refsund	1,252	1,257	—	—	816,480	Östra						25 d:o
Nyhem	264	315	19	—	631,290							9 d:o
Bodsjö	854	881	3	—	—		Refsunds				Refsunds	17 d:o
Sundsjö	1,264	1,335	6	—	569,850						Östersunds	9 d:o
Bräcke	983	1,096	11	—	622,210							9 d:o
Brunflo	1,970	2,077	5	—	345,810							20 Hästjägare
Marieby	425	440	3	—	44,190		Brunflo	Norra		Norra		4 d:o
Lockne	1,450	1,470	1	—	181,180							18 d:o
Lit	2,177	2,385	10	—	877,910							21 d:o
Kyrkås	407	408	—	—	136,600							4 d:o
Häggenås	1,575	1,742	10	—	541,730						Östersunds	5 d:o
Föllinge	2,139	2,314	8	—	3,693,860	Norra						17 Fältjägare
Hotagen	523	561	7	—	—							16 Fältjägare
Hammerdal	3,643	3,816	5	—	1,709,940							47 Fältjägare
Ström	2,233	2,537	14	—	2,257,250		Hammerdals					28 Fältjägare
Alanäs	789	859	9	—	5,051,290							13 Hästjägare
Frostviken	997	1,084	9	—	—							6 Fältjägare
Sunne	1,159	1,164	—	—	124,680							6 Hästjägare
Frösön	1,297	1,305	1	—	85,790	Östra	Sunne				Östersunds	16 Fältjägare
Norderö	269	266	—	1	28,380							8 Fältjägare
Hallen	1,090	1,186	9	—	944,000							31 d:o
Marby	434	460	6	—	109,000		Hallens				Undersåkers	9 d:o
Berg	2,437	2,596	6	—	1,295,220							36 d:o
Klöfsjö	795	890	12	—	273,850	Södra	Bergs				Östersunds	5 d:o
Rätan	1,286	1,405	9	—	1,381,790			Södra			Hede	12 d:o
Oviken	1,790	1,907	6	—	1,353,410						Östersunds	45 d:o
Mysjö	973	1,022	5	—	119,360	Vestra	Ovikens					25 d:o
Näs	872	939	8	—	135,100							12 Hästjägare
Hackås	1,229	1,349	10	—	362,100	Östra	Näs			Södra		8 d:o
Undersåker	1,200	1,289	7	—	2,463,960							10 Fältjägare
Åre	1,639	1,730	6	—	2,185,960						Undersåkers	13 d:o
Kall	2,170	2,096	—	3	2,445,160							17 d:o
Mörsill	457	497	9	—	337,480							21 d:o
Offerdal	3,136	3,277	4	—	2,231,850	Vestra					Undersåkers	7 d:o
Ålsen	1,612	1,651	2	—	485,220		Offerdals					21 Hästjägare
Mattmar	767	842	10	—	129,210			Norra				9 Fältjägare
Rödön	1,311	1,287	—	2	127,530							18 Hästjägare
Näskott	710	745	5	—	121,050	Norra	Rödöns				Östersunds	7 d:o
Åspås	868	958	10	—	263,220							1 Fältjägare
Ås	900	967	7	—	115,340							16 Hästjägare
Sveg	1,428	1,529	7	—	1,699,320							6 d:o
Linsell	653	719	10	—	1,315,180							9 d:o
Elftros	615	636	3	—	472,650							12 d:o
Lillherdal	1,298	1,391	7	—	2,697,360		Svegs				Svegs	Befriade från rotering
Ytter-Hogdal	1,233	1,378	12	—	1,286,800			Södra		Herjedalens		8 rotar af Helsingeregemente
Öfver-Hogdal	264	281	6	—	168,090	Södra						
Hede	938	1,094	17	—	2,080,600							
Vemdalen	840	903	7	—	1,242,340						Hede	Befriade från rotering
Tännäs	820	882	8	—	2,310,900		Hede					
Ljusnedal	366	339	—	8	—							
Storsjö	340	356	5	—	1,749,340							
Östersunds stad	1,729	2,056	19	—	5,830	Östra						Båtsmanshäll

De från länet utflyttandes antal, som uppgick				
1866 till	59 personer, deraf till Amerika	34	och	
1867 »	61 »	39,		
steg 1868 »	260 »	203,		
och 1869 »	475 »	434,		
nedgick 1870 »	412 »	393,		
» 1871 »	165 »	149,		
» 1872 »	107 »	94,		
uppgick 1873 »	114 »	100,		
nedgick 1874 »	64 »	44,		
och 1875 »	43 »	24.		

Hela antalet utflyttande utgjorde således:

under 1866—70 1,267 personer eller i årligt medeltal 253,4, men under 1871—75 blott 493 personer eller i årligt medeltal 98,6.

Länets utflyttningsprocent var redan 1869, när utflyttningen härstädes dock stigit till sin höjd, något lägre, än den för öfriga delar af riket. För dessa uppgick de utflyttandes antal nämnda år sammanräknadt till 0,9 procent af befolkningen, men för Jemtland till blott 0,6 procent. För år 1875 ställer sig bemälda procentförhållande sålunda, att under det utflyttningsprocenten för Jemtland uppgick till blott 0,06 procent, utgjorde den för rikets öfriga delar 0,22 procent.

Antalet under perioden ingångna och genom dödsfall upplösta äktenskap utgjorde:

	Ingångna.	Upplösta.
1871	476.	293.
1872	551.	326.
1873	616.	321.
1874	606.	471.
1875	556.	390.
eller i medeltal årligen	561.	360,2.

Medeltalet ingångna och genom dödsfall upplösta äktenskap uppgick för de fem åren 1866—70 till resp. 397 och 335. Den stegring i antalet ingångna äktenskap, som visar sig under nu ifrågasvarande period om också med en relativ återgång deri för de tvenne sista åren deraf, torde kunna väsentligen tillskrifvas det inflytande på länets ekonomiska ställning, som goda skördar från och med 1870 haft.

Utom de för perioden ofvan upptagna äktenskap, har jemväl ett civilt äktenskap blifvit mellan baptister ingånget.

Angående *nativitets-* och *mortalitets-*förhållandena utvisa de tvenne nästföregående femårsberättelserna, att *nativitetsöfverskottet* i medeltal utgjorde

för 1851—55	685 personer.
» 1856—60	872 »
» 1861—65	969 »
» 1866—70	849 »

Under förevarande period uppgick antalet af de lefvande födde och de döde till följande siffror:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Födde	1,995.	2,207.	2,143.	2,296.	2,397.
Döde	951.	1,005.	974.	1,330.	1,533.

Öfverskott således 1,044. 1,202. 1,169. 966. 864.
eller i medeltal för dessa 5 år 1,049 personer.

Dödlighetsprocenten, som här städse varit relativt låg, förhöll sig under perioden 1866—70 och har under den nu ifrågasvarande förhållit sig till hela rikets på följande sätt:

År.	Jemtland.	Hela riket.	År.	Jemtland.	Hela riket.
1866.....	1,46.	2,00.	1871.....	1,34.	1,72.
1867.....	1,37.	1,96.	1872.....	1,40.	1,63.
1868.....	1,36.	2,10.	1873.....	1,33.	1,72.
1869.....	1,51.	2,23.	1874.....	1,79.	2,03.
1870.....	1,56.	1,98.	1875.....	2,04.	2,03.

För svårare *farsoter* har Jemtland i allmänhet varit under perioden förskonadt. Inom vissa delar hafva dock såväl smittkoppor, som skarlakansfebrar under kortare tider varit gängse, emellanåt af mera elakartad beskaffenhet, och i sin mån bidragit till den ofvan anmärkta, stegrade dödligheten. Bland febrar torde särskildt böra omtalas den egendomliga, som af befolkningen kallas »lemmelfebern» och under hösten 1872 förekom inom några socknar i Jemtland samt Storsjö kapell i Herjeådalen. Denna sjukdom, som, enligt hvad en af provinsialläkarna upplyst, torde böra betraktas såsom en särskild form af tyfoidfieber, lärer dock företett några egendomliga symptomter och ansågs af folket härröra från »lemmlarne», som nämnda höst öfversvämmade vissa delar af länet. Fjäll-lemmel (Lemmus norvegicus) plägar nemligen vissa år göra utvandringar från fjällryggen till slättlandet nedanför. I oerhörda massor vandrar han då, förstörande allt ätbart, fram i en viss, strängt bibehållen riktning, icke ens väjande för större vattendrag, hvori han dock, under försök att simma öfver, i tusental omkommer. Äfven i mindre vatten samt på marken, der tåget framgått, träffas döda lemlar i stort antal, så att de döda kropparne förpesta luften och brunsvattnen med en stinkande lukt, sålunda måhända framkallande omnämnda egendomliga sjukdomsart.

I sista femårsberättelsen fästes uppmärksamheten å det undantagsförhållande, hvori länet stod till öfriga delar af riket med afseende å det *manliga könets öfvervägande antal*. Äfven under nu förevarande period fortfar detta undantagsförhållande, i det att inom öfriga delar af riket det *qvinliga könets* antal är större, men inom Jemtland mindre, än det *manligas*.

Under det t. ex. för år 1875 förhållandet mellan man- och qvinkön i hela riket ställde sig såsom 1,000 till 1,061, stod det i Jemtland såsom 1,000 till 993.

Sjelfmordens antal, som under nästföregående perioder visat en relativt hög siffra, håller sig tyvärr fortfarande på sin förra ståndpunkt och har i någon mån under ifrågasvarande period stått absolut högre. Dessa mord uppingo:

1866 till	3.	1871 till	8 $\frac{5}{8}$
1867 »	4.	1872 »	11.
1868 »	3.	1873 »	8.
1869 »	10.	1874 »	6.
1870 »	8.	1875 »	6.

Äfven i afseende å *sinnessjukdomar* har Jemtland beklagligen inom rikets statistik länge intagit ett framstående rum, ehuru en minskning i antalet af dessa sjukdomsfall på senare åren lyckligtvis inträdt och under perioden fortgått.

I föregående berättelser har ett fördelaktigt omdöme om befolkningens *nykterhet* kunnat med fog uttalas. I den sista framhölls dock tillika en farhåga, att den större frihet i försäljning af vin till förtäring på stället, som genom 1866 års författning i ämnet medgifvits, kunde i berörda hänseende menligt inverka, när den såsom vin försålda varan ofta egde vida mera rusgifvande beskaffenhet, än den borde, hvarutinnan kontrollen syntes vara särdeles svår, samt ökade tillfällena till rus-

giftvande dryckers förtäring alltid måste medföra fara för nykterheten.

Dessvärre synes erfarenheten under ifrågavarande period hafva i någon mån bekräftat berörda farhåga. Om också befolkningen i allmänhet och särskildt inom många delar af länet fortfarande är förtjent af det hedrande vitsord om nykterhet, som ofvan är anfördt, så torde, på grund af den klagan, som inom vissa delar af detta län, likasom inom de flesta öfriga delar af riket, allt starkare gjort sig hörd, man näppeligen kunna förneka, att nykterheten äfven här inom flere orter i större eller mindre grad aftagit, dock blott väsentligen bland den lösa befolkning, som till åtskilliga delar af länet inlockats af den under periodens första år ovanligt stegrade skogsrörelsen.

Orsakerna till denna beklagansvärda företeelse, hvars omfattning och styrka dock af nykterhetsiffrarne antagligen öfverdrivas, äro helt visst flere och mera djupt liggande, än man vid den offentliga behandlingen inom pressen och bland allmänheten af frågan om botemedlen mot den tilltagande fyllerilasten vanligen framhåller; men här torde ej vara stället att inlåta sig på det vanskliga försöket att närmare utreda berörda orsaker och angifva botemedlen.

Den redan under sista perioden tillbakagående skarpskytterörelsen har under förevarande period ytterligare aftagit, så att vid slutet af ifrågavarande period blott en enda skarpskytteförening, bildad i enlighet med de af Kungl. Maj:t stadgade grunder, inom länet fanns i föreskrifven verksamhet, nemligen Mattmars.

Några skismatiska religionsrörelser hafva, såvidt till min kännedom kommit, inom länet ej ännu yppats af sådan betydelse, att jag funnit mig föranlåten att derom förskaffa mig några särskilda uppgifter. Öfvergången till baptisternas sekt synes dock börja att taga någon fart.

I fråga om *födoämnen, klädedräkt och byggnadssätt* har jag ej att anmäla någon anmärkningsvärd förändring, så önskligen en sådan likväl vore, så väl beträffande beredningen af vissa födoämnen, som i afseende å bostädernas byggnadssätt. I förra hänseendet torde böra bemärkas, att befolkningen, i följd af vissa för orten egendomliga förhållanden, vant sig vid några mindre tjenliga födoämnen, framförallt en sur mjölk, hvars syrlighet, åtminstone å vissa trakter, tidtals är sådan, att den måste menligt inverka på helsan och antagligen i hög grad förorsakat de kroniska maglidanden, som utgöra befolkningens mest gängse sjukdomar. Det torde vara fäbodeväsendet, som härtill är egentliga anledningen. När på våren all gårdens hornboskap föres till de ofta flere mil aflägsna fäbodarne, nödgas man derförinnan förse sig med ett mjölkförråd för sommaren. För sådant ändamål tillreder man då i stora kärl s. k. lång- eller tätmjölk, en sur mjölk, som, beredd genom kärlets ingnidande med »tätgräs», i sjelfva verket är en lika sund, som smaklig anrättning, när den undan för undan förtäres ett eller annat dygn efter det den blifvit satt, men, när man måste spara den för månader, erhåller en bitter syrlighet, lika obehaglig för den dermed ovane, som skadlig äfven för den dermed vanes matsmältningsorganer. Kött användes också, särdeles i färskt tillstånd, mindre, än som vore önskligt och naturligt för en befolkning, hvilken redan idkar en betydande boskapsskötsel och än mera uteslutande borde egna sig deråt. Fordom var sed, att det nygifva paret från föräldrahemmet till sitt eget nya medförde bland annan »för-

ning» jemväl ett förråd af torkadt, saltadt och rökt kött och fläsk. Man satte en ära uti att så litet, som möjligt, tillgripa detta förråd; hvaraf följden blef, att detsamma kvarhängde i visthuset långliga tider, ja kanske ända till tiotal af år. Ehuru nämnda sed antagligen alltmera upphört, torde den dock möjligt- gen ännu undantagsvis bibehålla sig på en och annan ort, hvars befolkning, i saknad af lättare samfärdsförbindelser, lefver mera afskild från beröring med de förhållanden, som bidraga att så småningom utplåna gamla seder och bruk. Vid resa inom länets aflägsnare fjälltrakter har jag sjelf ätit torkadt kött af den beskaffenhet, att det med skäl kunde antagas tillhöra kvarlefvor efter en sådan gammal »förning.»

Mot *byggnadssättet* kan med skäl anmärkas, att bostäderna, ofta mer än nödigt rymliga, äro med alltför ringa omsorg uppförda och ombonade för att kunna lemna ett tillfredsställande skydd mot landets hårda klimat, åtminstone icke utan en öfverflödig eldning. Behovet af eldning ökas också genom det ännu allmänna bruket af öppna spislar äfven der, hvarst kakelugnar skulle kunna till stor bränslebesparing användas. Alltmera börjar man dock, särdeles i vestra delarne af länet, att införa de norska jernkaminerna, hvilkas värme likväl icke anses rätt helse- sam. På räkningen af bostädernas anmärkta, mindre dragfria skick torde till någon del få skrivas de reumatiska lidanden, hvilka, jemte de ofvannämnda magsjukdomarna, här äro så allmänt förekommande.

Den benägenhet att, med frångående af äldre tiders enklare lefnadsvanor, söka tillfredsställa allt flere nya lefnadsbehof, som en med den stegrade skogsrörelsen ökad penningetillgång här och der inom länet skapat, har jemväl visat något, om också icke allmänt inflytande på *klädedräkten*, företrädesvis hos de mera bemedlade och måhända mest hos det qvinliga könet; men, såvidt jag varit i tillfälle att bedöma, är den färdlösa enkelheten lyckligtvis dock ännu temligen förherskande. Den varma och härdiga dräkten af hemmavävet vadmal är långtifrån så undanträngd, särdeles inom vissa delar af länet, som man af flere omständigheter skulle haft anledning att vänta.

Att förbrukningen af *kaffe* och andra sådana öfverfödsvavar skulle under perioden hafva i någon mån minskats, saknar jag anledning att antaga, men vågar hoppas, att den icke i någon väsentlig mån ökats.

I ett så glest bebodt land, som det nu ifrågavarande, kunna *jolknejen* i egentlig mening och i större omfattning svårigen komma till stånd. Det är också väsentligen blott dansnöjen eller s. k. *lekstugor*, som någon ledig afton, merendels söndagsafton, locka jemförelsevis närbelägna gårdars eller byars ungdom samman till dans och lekar. Från vissa håll har man öfverklagat dessa tillställningar, såsom ofta föranledande oordningar och osedlighet, framförallt oloflig utskänkning och öfverflödig förtäring af starka drycker; och några kommuner hafva medelst stadgade viten antingen velat rent af förbjuda dessa sammankomster eller sökt stäffa dervid befarade oskick. De öfverklagade förhållandena torde dock i allmänhet icke varit af allvarsammare beskaffenhet, än att de lätt och lämpligast kunnat förebyggas derigenom, att ungdomens föräldrar och husbönder sjelfve närvarit samt välgörande inverkat medelst ålderns anseende och det stadgade uppförandets föredöme.

Med den snabbhet i uppfattning och den själsförmögenheternas spänstighet, som i allmänhet utmärka Jemtlands befolk-

ning, förenar sig helt naturligt också en icke ringa grad af vetgrighet samt *håg för läsning*, till inhemtande af bildande kuskap. I de förmögnares hem träffar man därför ofta ett större eller mindre bokförråd af skiftande innehåll. Det är således blott en bristande erfarenhet i tillämpning af associationens välgörande tanke, som kan förklara, att *sockenbiblioteken* icke ännu kommit till stånd inom flere socknar, än som synes vara förhållandet enligt de infortrade uppgifter, som sammanfattas i tab. Litt. B. Här af synes, att bland Jemtlands 45 socknar endast 19 och utaf Herjeådalen 9 socknar endast 2 ega sockenbibliotek, tillsammans omfattande 3,833 band af skiljaktigt innehåll. Af hela antalet sockenbibliotek, 20 stycken — enär Lit och Kyrkås hålla ett gemensamt — hafva 6 tillkommit före ifrågavarande period och återstoden eller 70 proc. uppstått under nämnda period. Merendels är det skänker af enskilda, frivilliga bidrag och någon gång kommunens beslut om utaxering af medel, som gifvit upphof åt biblioteket, hvilket sedermera underhålles genom årliga afgifter, utdebiterade på kommunens medlemmar eller inflytande från dem, som begagna detsamma. Rörande de flesta af sockenbiblioteken uppgifves, att de flitigt anlitas. I Östersund har under perioden bildats ett *läsesällskap*, som med medlemmarnes årsavgifter inköpt och framgent årligen inköper goda, belletristiska och andra mindre lättsmälta arbeten, som derefter till sällskapets medlemmar utlånas.

Under perioden har likaledes i staden bildats en s. k. *arbetareförening*, hvars vackra syfte är att söka verka för medlemmarnes intellektuella och moraliska lyftning, väsentligen genom sammankomster, der bildande föredrag hållas och förädlande förströelser anordnas.

Tab. Litt. B.

Sockenbibliotek.

Socknens namn.	Året då det bildades.	Antal band.	Sättet för tillkomsten.	Sättet för underhållet.
<i>I Jemtland.</i>				
Offerdal	1860	128	Gåfva af enskild person och anslag af kommunalkassan.	Årlig utdebitering af 10 öre på hvarje skattskrifven person.
Alsen	1861	125	D:o d:o.	
Brunflo	1863	—	Frivilliga bidrag.	Medel till underhållet saknas.
Lockne	1866	—	D:o d:o.	D:o d:o.
Berg	1870	140	D:o d:o.	Frivilliga bidrag.
Oviken	"	123	D:o d:o.	D:o.
Rödön	1871	120	D:o d:o.	D:o.
Stugun	"	208	Kommunalt bidrag.	
Bodsjö	"	153	Skänk af enskild person.	
Ragunda	1872	240	Frivilliga bidrag.	Årlig utdebitering af 5 öre på hvarje skattskrifven person.
Föllinge	"	77	Gåfva af enskild person.	Afgifter för boklån, hvarmed nu bildats en fond af 638 kronor 78 öre.
Hammerdal	"	300	Frivilliga bidrag och utaxering.	Utdebitering såsom i Ragunda.
Sunne	"	161	D:o d:o och bokeskänker.	Afgifter för boklån.
Undersåker	"	60	D:o d:o.	
Alanäs	1873	60	D:o d:o.	D:o d:o.
Lit och Kyrkås	1874	150	D:o d:o.	Årlig utdebitering af 10 öre på hvarje skattskrifven person.
Näs	1875	172	Gåfva af »Näs ynglingaförening».	Afgifter af boklån.
Hackås	"	35	Frivilliga bidrag	
<i>I Herjeådalen.</i>				
Vemdalen	1873	135	Frivilliga bidrag.	Frivilliga bidrag.
Hede	1874	—	Gåfva och kommunalt bidrag.	

3. Näringar.

Tab. N:is 2 o. 3. A) **Jordbruk** och B) **Boskapsskötsel**. Om förhållandena härutinnan för hela länet redogöra de i enlighet med föreskrifvet formulär uppgjorda tab. N:is 2 och 3. Dessutom meddelas, likasom i de föregående berättelserna skett, rörande de *särskilda tingslagen* en sammanställd sifferuppgift i tab. Litt. C, D o. E.

Lägger man tab. Litt. D till grund för en jemförelse mellan den odlade åkervidden 1875 och 1868, för hvilket senare år den finnes på enahanda sätt uppgifven i sista berättelsen, finner man, att den odlade åkerns vidd på dessa 7 år ökats med 28,700 qv.-ref. I afseende å ångsmarken kan en sådan jemförelse ej lämpligen ske, i anseende till ofullständigheten af de härom befintliga uppgifterna. Vid sådant förhållande är väl äfven jemförelsen ur den nyss angifna synpunkten ej af synnerlig betydelse, men så mycket torde af dess resultat och det, som i sista berättelsen framlades, med säkerhet framgå, att odlingen är i jemnt framåtgående.

I afseende å *jordens beskaffenhet* och *brukningssättet* hänvisas till de föregående berättelserna och beträffande *foderväxtodlingen* återopas, hvad den sista berättelsen härom innehåller.

Angående *årsväxten* under periodens särskilda år, hvarom årliga uppgifter enligt föreskrift lemnats, får jag med ledning deraf anföra följande:

1871. Råg gaf 4—15 kornet, korn och blandsäd 6—10, hafre 5, arter 4—6. Sädesskörden ansågs i allmänhet medelgod, höskörden fullt medelmåttig.

1872. Råg gaf 8—10 kornet, korn och blandsäd samt hafre 6—8, arter 9—10, potatis ymnig skörd. Sädesskörden i allmänhet god, höskörden åter under medelmåttan.

1873. Råg 10—11 kornet, korn och blandsäd 8—9, hafre 5—6, potatis 8—9. Sädesskörden ansågs i allmänhet öfver medelmåttan, på några ställen rik, höskörden fullt medelmåttig.

1874 utföll årsväxten, enligt det allmänna omdöme Konungens Befallningshafvande i afgifven berättelse hade att uttala, nära medelmåttig i Jemtland, något sämre i Herjeådalen.

1875 ansågs sålunda sädesskörden god, höskörden ymnig.

Länet har, efter hvad här af synes framgå, under perioden haft att glädja sig åt en i allmänhet gynnsam årsväxt och fördenskull förskonats från de klena skördar och missväxter, som hemsökt detsamma under nästföregående period. Märkligt är att, efter hvad man velat iakttaga under en längre följd af år, klena skördar hufvudsakligen förekommit under hvartannat årtionde. 40-talet och 60-talet voro utmärkta för sådana, under det 50-talet och 70-talet hittills visat ett motsatt skaplyne.

De goda skördarna under förevarande period, jemte en under de första åren deraf högt uppdrifven skogsörelse, hafva lyckligtvis i väsentlig mån botat de refvor, som vållades af den nästföregående periodens klena skördar. Länets befolkning har sålunda kunnat utan svårighet fullgöra stadgad inbetalning af

de *undsättningslån*, den då nödgades söka. Rörande ställningen härutinnan återopas tab. Litt. F.

För *handels- och markegångsprisen* å de hufvudsakligaste sädesslagen redogör, särskildt för hvarje af periodens år, följande tabell Litt. G, som äfven, till jemförelse med de två senaste periodernas pris, upptager dessa.

Om man frånser den tillfälliga prisstegring, som de respektive missväxterna 1865, 1867 och 1869 framkallat, visar denna

Tab. Litt. C.

Utsäde och skörd tingslagsvis.

	Utsäde.										Skörd.						Förhållande mellan utsäde o. skörd.					
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandad.	Ärter.	Potatis.	Lin och hampan.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandad.	Ärter.	Potatis.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandad.	Ärter.	Potatis.	
																						Kubik fot.
Ragunda tingslag	1871	—	784	9,017	1,352	1,338	—	13,094	—	7,198	40,778	4,972	5,569	—	89,006	9	4,5	3,8	4,5	—	6,7	
	1872	—	786	8,968	1,319	1,392	—	13,457	—	7,196	41,785	4,932	5,373	—	78,154	9,2	4,7	3,7	3,9	—	5,8	
	1873	—	793	9,094	1,334	1,334	—	13,452	—	7,341	42,230	5,162	5,118	—	79,354	9,3	4,6	4	4	—	5,8	
	1874	—	814	9,273	1,404	1,373	—	13,813	—	6,783	37,055	3,820	4,127	—	67,169	8,3	4	2,7	3	—	4,9	
	1875	—	865	9,615	1,485	1,309	—	14,040	—	8,455	48,955	4,996	5,114	—	103,640	9,8	5,1	3,4	3,9	—	7,5	
Refsunds d.o.	1871	—	586	5,213	—	—	—	8,390	—	4,170	26,770	—	—	—	41,400	7,1	5,1	—	—	—	4,9	
	1872	—	586	5,213	—	—	—	8,390	—	4,170	26,770	—	—	—	41,400	7,1	5,1	—	—	—	4,9	
	1873	—	602	5,774	—	—	—	12,496	—	4,357	35,270	—	—	—	82,885	7,2	6,1	—	—	—	6,6	
	1874	—	602	5,774	—	—	—	12,496	—	4,357	35,270	—	—	—	82,885	7,2	6,1	—	—	—	6,6	
	1875	—	435	5,836	—	—	412	10,256	—	5,561	39,590	—	4,120	79,175	10,5	6,8	—	—	10	—	7	
Brunflo d.o.	1871	—	390	7,395	305	360	365	8,030	—	6,430	37,000	1,485	1,530	2,785	43,450	11,4	5	4,9	4,3	7,6	5,4	
	1872	—	390	7,395	305	360	365	8,030	—	6,430	37,000	1,485	1,530	2,785	43,450	11,4	5	4,9	4,3	7,6	5,4	
	1873	—	390	7,395	305	360	365	8,030	—	6,430	37,000	1,485	1,530	2,785	43,450	11,4	5	4,9	4,3	7,6	5,4	
	1874	—	465	7,714	395	635	680	8,315	—	5,685	34,100	1,340	1,915	1,305	37,385	12,2	4,4	3,4	3	2	4,5	
	1875	—	465	7,714	395	635	680	8,315	—	5,685	34,100	1,340	1,915	1,305	37,385	12,2	4,4	3,4	3	2	4,5	
Lits d.o.	1871	1	334	10,612	—	—	712	10,673	—	6	6,094	71,549	—	—	4,483	66,578	18,2	6,7	—	—	6,3	5,2
	1872	1	353	10,636	—	—	618	10,696	—	6	6,158	71,680	—	—	4,508	66,683	17,4	6,7	—	—	7,3	6,1
	1873	1	353	10,638	—	—	623	10,701	—	5	6,171	71,828	—	—	4,522	67,381	17,4	6,7	—	—	7,3	6,2
	1874	1	439	10,823	91	330	713	11,008	—	3	5,024	42,028	639	2,338	—	61,732	11,2	3,9	7	—	7,1	5,6
	1875	—	446	10,684	103	332	734	11,026	—	5	4,889	60,583	675	2,355	1,304	94,041	10,5	5,6	6	7	1,9	8,5
Hammerdals d.o.	1871	—	421	10,327	—	—	—	14,305	—	3,020	50,724	—	—	—	85,949	7,1	4,9	—	—	—	8	
	1872	—	422	10,332	—	—	—	14,310	—	3,026	50,819	—	—	—	86,059	7,2	4,9	—	—	—	6,1	
	1873	—	406	11,331	—	—	—	16,560	—	2,818	65,419	—	—	—	105,983	7	5,7	—	—	—	6,7	
	1874	—	439	12,147	—	—	—	17,991	—	2,236	53,985	—	—	—	100,500	5,1	4,4	—	—	—	5,6	
	1875	—	784	12,440	—	—	—	18,729	—	8,695	75,898	—	—	—	145,490	11	6,1	—	—	—	7,7	
Sunne d.o.	1871	—	278	7,293	784	290	589	5,003	—	3,099	34,614	3,990	1,615	3,393	41,295	11	4,7	5,1	5,1	5,7	8,1	
	1872	—	280	7,299	775	291	604	5,048	—	3,132	34,715	4,029	1,626	3,496	41,312	11,2	4,7	5,2	5,6	5,8	8,6	
	1873	—	253	5,960	749	252	669	5,276	—	1,903	31,460	3,821	1,308	3,531	31,463	7,5	5,3	5,1	5,2	5,2	6	
	1874	—	272	5,948	752	261	688	5,425	—	1,039	27,724	1,859	740	1,192	32,259	4	4,5	2,5	3	1,7	4,9	
	1875	—	238	6,142	769	288	615	4,916	—	2,353	36,115	4,360	1,726	3,462	30,755	10	5,9	5,7	6,6	5,6	6,2	
Hallens d.o.	1871	—	176	5,003	263	325	754	5,760	—	1,482	34,433	1,756	1,967	521	37,297	8	6,3	6,6	6,1	—	6,5	
	1872	—	177	5,000	273	350	759	5,748	—	1,696	38,258	1,991	2,422	6,524	40,407	9,6	5,6	7,3	6,9	8,6	7	
	1873	—	189	4,988	173	384	788	5,759	—	1,234	34,820	943	2,266	7,074	43,669	6,5	7	5,4	5,9	9	7,6	
	1874	—	194	4,984	187	370	750	5,745	—	1,516	30,893	879	2,093	2,584	19,834	7,8	6,2	4,7	5,7	3,4	3,3	
	1875	—	159	5,165	173	296	723	6,475	—	1,289	40,756	1,207	2,223	3,704	41,149	8,1	7,9	7	7,5	5,1	6,3	
Berge d.o.	1871	—	278	5,555	—	370	198	6,340	—	3,045	27,790	—	1,680	1,070	38,600	11	5	—	4,5	5,4	6,1	
	1872	—	278	5,555	—	370	198	6,340	—	3,045	27,790	—	1,680	1,070	38,600	11	5	—	4,5	5,4	6,1	
	1873	—	288	5,555	—	370	198	6,340	—	3,065	27,790	—	1,680	1,070	38,600	11	5	—	4,5	5,4	6,1	
	1874	—	368	5,540	406	390	342	5,833	—	3,525	37,290	2,065	2,491	1,313	36,834	9,5	6,7	5	6,4	4	6,3	
	1875	—	349	5,704	403	371	385	5,606	—	3,229	34,215	2,155	2,903	2,397	34,052	9,2	6	5,3	7,8	6,2	5,5	

tabell en jemn förhöjning i handelsprisen å t. ex. korn, som ännu är ortens hufvudsäde, från 1,66 år 1861 till 3,47 1875.

Ännu hafva icke några allmänna åtgärder till höjande af *trägårdsskötselns* närvarande låga ståndpunkt blifvit vidtagna.

Af ålder saknar befolkningen intresse för träplanteringar kring sina bostäder, en följd deraf, att i odlingens tidigare dagar, likasom ännu i hittills obodda skogstrakter, nybyggarens första omsorg var att rödja undan skogen från tillämnade tomter

Forts. af Tab. Litt. C.

		Utsäde.						Skörd.						Förhållande mellan utsäde o. skörd.								
		Hvefe.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandsåd.	Årter.	Potatis.	Lin och hampn.	Hvefe.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandsåd.	Årter.	Potatis.	Råg.	Korn.	Hafve.	Blandsåd.	Årter.	Potatis.
Ovikens tingslag.....	1871	—	201	4,528	280	740	488	4,244	—	608	27,168	1,680	4,440	1,952	33,952	3	6	6	6	4	8	
	1872	—	206	4,544	280	720	496	4,240	—	3,708	31,868	1,960	5,040	2,476	42,400	18	7	7	7	5	10	
	1873	—	208	4,557	245	760	505	4,344	—	1,664	23,349	1,225	4,560	2,525	30,408	8	5,1	5	6	5	7	
	1874	—	220	4,511	295	850	530	4,520	—	2,200	27,246	1,180	3,400	1,560	22,600	10	6	4	4	3	5	
	1875	—	222	4,499	350	745	532	4,760	—	2,652	30,683	1,750	3,725	2,125	23,800	12	6,8	5	5	4	5	
Hackås och Näs d:o	1871	—	215	5,660	175	535	425	3,830	—	2,890	46,200	780	3,320	2,180	28,900	13	8,3	4,4	6	5,1	7,5	
	1872	—	238	5,750	170	630	445	3,910	—	3,660	51,550	830	3,820	3,230	37,400	11	9	5	6,1	7,2	9,5	
	1873	—	246	5,880	195	760	505	4,060	—	2,960	48,510	950	4,480	4,290	41,700	12	8,2	4,9	5,9	8,5	12	
	1874	—	265	5,770	220	760	505	3,750	—	2,690	40,260	765	3,250	2,010	30,300	11	7	3,5	4,2	4	8,1	
	1875	—	270	5,960	205	800	535	4,100	—	3,290	45,580	970	4,000	2,320	34,400	12	7,6	4,7	5	6	8,4	
Undersåkers d:o	1871	—	299	4,060	—	—	274	11,621	—	1,776	19,292	—	—	1,691	76,162	5,9	4,7	—	—	6	6,5	
	1872	—	299	4,051	—	—	274	11,601	—	1,762	19,292	—	—	1,697	76,222	5,9	4,7	—	—	6	6,6	
	1873	—	301	4,153	—	—	431	13,161	—	1,557	23,043	—	—	2,539	97,687	5,1	5,5	—	—	6	7,4	
	1874	—	293	4,207	—	—	—	13,230	—	833	13,108	—	—	—	44,467	3	3,1	—	—	—	3,4	
	1875	—	312	3,134	—	—	—	10,858	—	1,093	16,899	—	—	—	38,821	3,5	5,4	—	—	—	3,6	
Offerdals	1871	—	213	10,406	541	936	713	17,996	—	2,073	48,286	2,144	3,875	3,893	111,658	9,2	4,6	4,1	4	5,4	6,2	
	1872	—	217	10,406	541	936	720	18,000	—	2,150	50,300	2,150	3,875	3,890	112,000	9,9	4,8	4	4,1	5,4	6,2	
	1873	—	207	10,872	540	995	756	17,259	—	2,357	56,762	2,139	4,122	5,124	119,620	11,3	5,2	4,2	4,2	7	6,9	
	1874	—	305	8,638	333	509	1,509	16,855	—	2,844	48,863	816	2,530	3,728	108,802	9,3	5,7	2,2	5	2,3	6,4	
	1875	—	287	8,898	676	454	1,642	15,066	—	2,752	49,088	2,064	1,594	7,729	80,562	9,6	5,5	3	3,5	4,7	5,4	
Rödöns	1871	—	559	7,565	861	1,307	1,061	8,449	—	5,200	40,970	3,850	6,480	5,420	57,050	9,3	5,4	4,5	5	5,1	6,7	
	1872	—	559	7,565	861	1,307	1,061	8,449	—	5,304	41,121	3,906	6,575	5,561	57,211	9,5	5,4	4,5	5	5,1	6,8	
	1873	—	603	7,673	943	1,283	1,113	8,895	—	6,069	46,409	4,440	6,843	6,352	63,371	10,6	6,5	4,7	5,2	5,7	7,1	
	1874	—	607	7,737	938	1,269	1,113	8,775	—	4,163	36,992	3,224	5,145	3,131	49,645	6,9	4,8	3,4	4,3	2,8	6,2	
	1875	—	763	7,627	869	1,307	1,000	8,554	—	4,480	38,135	2,745	5,260	3,880	47,524	5,9	5	3,2	4	3,8	5,6	
Svegs d:o	1871	—	1,114	5,789	—	—	—	6,786	—	3,242	30,635	—	—	—	47,111	3	5,3	—	—	—	7	
	1872	—	1,102	5,830	—	—	—	6,800	—	3,556	33,710	—	—	—	50,213	3,3	5,8	—	—	—	7,5	
	1873	—	475	5,845	—	—	—	6,976	—	3,684	34,307	—	—	—	49,544	7,7	5,8	—	—	—	7,1	
	1874	—	480	6,801	688	—	—	7,648	—	3,411	39,765	2,505	—	—	45,347	7,1	5,9	3,6	—	—	6,2	
	1875	—	469	7,164	711	—	—	7,839	—	3,380	48,100	2,515	—	—	46,011	7,2	6,7	3,6	—	—	5,9	
Hede d:o	1871	—	62	1,459	—	—	—	3,831	—	492	7,647	—	—	—	28,899	7,9	5,4	—	—	—	7,9	
	1872	—	62	1,461	—	—	—	3,967	—	563	9,915	—	—	—	31,626	9,1	6,9	—	—	—	8	
	1873	—	62	1,514	—	—	—	3,972	—	531	11,385	—	—	—	33,716	8,6	7,5	—	—	—	8,5	
	1874	—	62	1,514	—	—	—	3,972	—	447	9,025	—	—	—	23,088	7,2	6	—	—	—	5,8	
	1875	—	62	1,514	—	—	—	3,972	—	374	6,575	—	—	—	17,316	6	4,3	—	—	—	4,4	
Östersunds stad.....	1871	—	6	320	35	15	3	875	—	48	2,560	200	120	24	6,500	8	8	6	8	8	7,4	
	1872	—	6	320	35	15	3	875	—	48	2,560	200	120	24	6,500	8	8	6	8	8	7,4	
	1873	—	13	323	—	—	—	296	—	104	2,260	—	—	—	2,957	8	7	—	—	—	10	
	1874	—	8	366	—	—	—	314	—	56	2,290	—	—	—	2,512	7	6,2	—	—	—	8	
	1875	—	8	366	—	—	—	314	—	56	2,290	—	—	—	2,512	7	6,2	—	—	—	8	

och inegor. Ett sådant intresse synes dock småningom börja vakna hos en och annan, så att smärre trädgårdsanläggningar vid gården på sista åren i några fall kommit till stånd. Det är att hoppas, att smaken här för skall alltmera spridas genom dessa föredömen och de lättade tillfällen att på andra orter erfarafra trefnaden af sådana anläggningar, som snart yppas efter jernvägsnätets beslutade och påbörjade utsträckning till Jemtland.

Akerbrukets ståndpunkt är ännu väsentligen sådan, den angafs i sista berättelsen. De orsaker, hvilka der antyddes såsom menligt inverkan på länets jordbruk i allmänhet, fortfara ännu. Men de höga dagsverksprisen, framkallade väsentligen af den stegrade skogsrörelsen, hafva manat befolkningen att till besparing i den dyra arbetskraften ganska allmänt förse sig med slätter- och skördemaskiner samt tillgodogöra sig andra mekaniska uppfinningar till jordbrukets lättnad. Antalet af berörda maskiner, som under de senaste åren till länet blifvit anskaffade, kan jag ej till siffran uppgifva; men stort är det säkerligen, sannolikt uppgående till flere hundratal.

Vid tal om dagsverksprisens inverkan på jordbruket, torde en uppgift å dessa pris icke blott för denna, utan för jemförelsens skull, jemväl för den nästföregående perioden, kunna här lämpligen inflyta:

	Under andtiden.				Andra årstider.			
	Jemtland.		Herjedalen.		Jemtland.		Herjedalen.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1866 . . . Kronor	1,60	1,00	1,50	1,00	1,00	0,75	1,25	0,75
» 1867 . . . »	1,50	1,00	1,50	1,00	1,00	0,75	1,00	0,75
» 1868 . . . »	1,42	0,97	1,50	0,85	1,08	0,73	1,00	0,60
» 1869 . . . »	1,58	1,00	1,50	1,00	1,12	0,75	1,00	0,60
» 1870 . . . »	1,58	1,00	1,50	1,00	1,12	0,75	1,00	0,60
» 1871 . . . »	1,87	1,08	1,75	1,00	1,33	0,83	1,25	0,75
» 1872 . . . »	2,10	1,28	2,10	1,28	1,50	0,98	1,50	0,98
» 1873 . . . »	2,58	1,58	2,58	1,58	1,92	1,17	1,92	1,17
» 1874 . . . »	2,77	1,58	2,75	1,60	2,08	1,33	2,00	1,20
» 1875 . . . »	2,50	1,58	2,50	1,40	1,75	1,08	1,50	1,00

Grundade anledningar äro för handen till det glädjande antagande, att *boskapskötseln* i alla hänseenden gått väsentligt framåt och att öfvertygelsen om densammas utomordentliga betydelse för länet icke blott vunnit i omfång och fasthet, utan äfven verksamt bidragit såväl till kreatursstockens förökande, som ock till kreaturens bättre utfodring och vård, omständigheter, hvilkas vigt för denna näring förr långt mindre uppmärksammades, än de förtjenade.

Tab. N:o 3 öfver *vinterfödda kreatur* visar, vid en jem- Tab. N:o 3. förelse med nästföregående perioder, en fortgående stigning i fäkreaturens antal.

Detta antal utgjorde nemligen:

år 1860—61	41,129,
» 1861—65 i medeltal	43,752,
» 1866—69 d:o	46,959,
» 1871—75 d:o	48,639.

Ehuru länets *boskapsras* är synnerligen framstående för en i förhållande till foderbehovet särdeles stor mjölkrikedom, så att tvifvelaktigt kunde synas, huruvida korsning med främmande raser skulle medföra någon egentlig förbättring i den inhemska, hafva likväl tid efter annan försök dermed blifvit gjorda. Under den sista perioden uppställes här på statens bekostnad ett stambolländeri, bestående af inhemska kor af den s. k. fjällrasen och en algauer-tjur. Verkningarna här af hunno emellertid icke blifva synnerligt allmänt spridda eller noggrant iakttagna, innan holländeriet indrogs och hjorden försåltes. Den stannade dock inom Jemtland, dit dessutom sedermera ett mindre antal algauer tjurar blifvit af enskilde införskaffade genom förmedling af landstinget och Kungl. Landbruksakademien sålunda, att djuren erhållits på fem års räntefri betalningstid. Denna billiga utväg har emellertid icke begagnats i någon större utsträckning, antagligen af det skäl, att åsigten om korsningens gagn icke varit synnerligt utbredd eller tillräckligt grundad.

Tab. Litt. D.

Odlad egovidd år 1875, tingslagsvis.

Tingslag.	Kvadratref odlad egovidd, använd till									
	Höstsäd.	Vårsäd.		Potatis.	Andra rotfrukter.	Spånadsväxter.	Gräs och andra foderväxter till		Andra växtslag.	Träde.
		Stråsäd.	Baljväxter.				bete.	skörd.		
Brunflo med Östersund	1005	8,706	?	?	?	?	—	?	?	2,820
Sunne	615	6,333	482	910	?	22	—	?	?	2,257
Hallen	300	3,904	782	632	36	19	—	?	?	677
Oviken	442	4,670	532	595	50	68	—	8,570	?	1,341
Hackås och Näs	376	4,410	420	415	76	?	—	?	?	1,455
Rödön	940	9,690	980	1,153	?	42	—	28,025	?	1,570
Offerdal	678	7,200	1,396	1,756	?	79	—	22,008	?	1,364
Ragunda	1,320	13,598	?	1,514	?	?	—	7,490	?	2,529
Refsund	831	6,024	514	1,107	?	?	—	?	?	?
Lit	877	7,572	651	1,267	?	27	—	?	?	1,145
Berg	619	4,782	316	760	?	172	—	?	?	1,310
Undersåker	281	4,115	191	688	?	?	—	?	?	?
Sveg	810	6,431	?	1,625	?	?	—	?	?	?
Hede	142	1,850	?	3,118	?	?	—	?	?	?
Hammerdal	1,551	10,465	?	2,496	?	?	—	19,535	?	2,529

I sista berättelsen uppgafs länets *hästafvel*, såsom näringskälla betraktad, hafva börjat aftaga, och att skiljaktiga meningar uppstått derom, huruvida icke denna näringsgren borde vika för en utvidgad ladugårdsskötsel. Orsaken till denna benägenhet för ett tillbakagående i en fordom högt uppskattad näring torde väsentligen vara att söka i de, i förhållande till foderprisen låga hästprisen under några år af den förra perioden, på grund hvaraf det föga lönat sig att uppföda hästar. Sedermera och under förevarande period hafva dessa senare pris, på sätt här nedan visar sig, betydligt stigit och visa

fortfarande en benägenhet att hålla sig höga. Detta förklarar, hvarför hästuppfödningen under sistnämnda period åter börjat märkbart tilltaga, hvilket redan framgår af det ökade hästantalet (se Tab. N:o 3).

Men om Jemtlands hästafvel märkbart tilltagit i kvantitativt hänseende, är det icke lika märkbart, att den gått framåt i kvalitativt. Jemtlands hästar äro af ålder högt uppskattade för flere framstående egenskaper, egnade att bilda stammen till en god ras af arbetshästar och dragare i allmänhet. Framför allt utmärka de sig enligt sakkunnigas omdöme för en sär-

Tab. Litt. E.

Vinterfödda kreatur, tingslagsvis.

	Hästar.	Oxar och tjurar.	Kor.	Ungnöt.	Får.	Getter.	Svin.		Hästar.	Oxar och tjurar.	Kor.	Ungnöt.	Får.	Getter.	Svin.		
Ragunda tingslag	1871	1,124	124	3,070	464	4,940	4,210	529	Ovikens tingslag	1871	523	72	1,642	540	2,801	450	231
	1872	1,003	125	3,068	444	5,013	4,241	544		1872	553	81	1,674	553	2,810	420	240
	1873	1,017	125	3,068	450	4,988	4,287	540		1873	536	63	1,581	560	2,655	385	302
	1874	1,060	131	3,126	460	5,148	4,256	585		1874	545	92	1,700	750	2,825	438	335
	1875	1,148	133	3,155	469	4,794	4,400	637		1875	590	140	1,920	555	2,885	250	320
Refsunds do	1871	830	105	2,626	321	5,195	3,285	321	Näs och Hackås do	1871	371	64	1,050	362	2,060	462	193
	1872	830	105	2,626	321	5,195	3,285	321		1872	347	51	1,005	338	2,010	470	217
	1873	838	114	2,615	376	4,784	3,317	393		1873	353	58	1,010	325	1,910	405	215
	1874	838	114	2,615	376	4,784	3,317	393		1874	383	70	1,115	360	2,110	350	228
	1875	879	131	2,583	537	4,284	2,672	456		1875	364	51	1,079	350	2,000	461	243
Brunflo do med Östersund	1871	737	54	1,683	322	3,189	860	365	Undersåkers do	1871	555	170	2,179	818	3,948	3,433	167
	1872	757	54	1,683	322	3,189	860	365		1872	543	168	2,169	829	3,928	3,489	316
	1873	737	54	1,683	322	3,189	860	365		1873	600	156	2,248	807	3,834	3,337	182
	1874	783	63	1,740	376	3,490	779	300		1874	575	136	2,173	762	3,453	2,979	171
	1875	832	63	1,896	376	3,495	779	384		1875	547	135	2,127	762	3,446	2,973	173
Lits do	1871	1,736	146	3,526	1,059	6,992	5,750	354	Offerdals do	1871	994	183	2,884	1,015	5,698	6,227	311
	1872	1,813	146	3,537	1,070	6,960	5,806	370		1872	1,026	165	2,735	1,036	5,675	3,075	316
	1873	1,802	156	3,537	1,081	6,752	5,844	362		1873	988	197	2,893	1,045	5,579	6,281	318
	1874	1,923	151	3,624	1,186	6,420	3,802	283		1874	887	270	2,600	889	4,962	5,667	522
	1875	1,935	161	3,856	1,203	6,450	6,450	301		1875	931	280	2,613	925	5,175	5,662	490
Hammerdals do	1871	1,848	239	4,847	1,274	11,807	7,220	298	Rödöns do	1871	736	110	1,706	402	3,240	2,592	305
	1872	1,850	239	4,849	1,277	11,837	4,610	296		1872	736	110	1,706	402	3,240	2,592	305
	1873	1,995	233	4,973	1,235	11,513	7,015	584		1873	732	100	1,734	430	3,292	2,614	312
	1874	2,109	270	5,263	1,421	11,818	8,056	681		1874	723	102	1,753	432	3,312	2,595	293
	1875	2,116	306	5,546	1,546	12,882	9,870	720		1875	759	115	1,749	430	3,312	2,614	305
Summe do	1871	478	40	1,070	240	1,917	299	195	Svegs do	1871	752	268	3,586	811	5,131	1,701	150
	1872	487	44	1,076	242	1,821	319	196		1872	742	213	3,160	765	5,020	1,672	151
	1873	349	36	845	142	1,347	316	163		1873	788	221	3,634	835	5,122	1,707	169
	1874	385	29	937	178	1,458	313	168		1874	763	200	3,578	807	5,062	1,684	144
	1875	471	36	1,089	245	1,828	323	205		1875	775	201	3,670	843	5,126	1,670	148
Hallens do	1871	398	52	995	480	1,648	1,576	150	Hede do	1871	636	215	3,139	769	4,165	1,502	28
	1872	354	47	1,040	464	1,608	1,592	347		1872	618	217	2,958	620	4,735	1,323	24
	1873	290	56	1,080	441	1,591	1,615	151		1873	710	251	3,209	760	5,360	1,350	34
	1874	497	51	1,101	450	1,653	1,620	148		1874	671	206	3,255	753	5,220	1,324	34
	1875	416	48	1,137	477	1,562	1,579	132		1875	694	275	3,413	754	5,315	1,350	23
Bergs do	1871	638	72	2,596	523	3,857	2,218	266	Östersunds stad	1871	30	2	135	5	4	8	53
	1872	638	72	2,596	523	3,857	2,218	266		1872	30	2	135	5	4	8	53
	1873	438	72	2,596	523	3,857	2,218	266		1873	41	—	144	—	4	1	85
	1874	625	88	2,690	631	3,955	2,010	349		1874	—	—	—	—	—	—	—
	1875	642	90	2,656	605	3,968	2,035	347		1875	—	—	—	—	—	—	—

deles kraftig benbyggnad (bensubstans), som antages väsentligen härröra från den kalkgrund, hvarpå större delen af provinsen hvilar, en omständighet, som särskildt synes mana Jemtland till ökad hästafvel. I de jemtländska hästarnes former återstår dock ännu mycket att förbättra, innan man kan sägas hafva åstadkommit en med andra godkända raser jemngod afvel. Till förbättring af den befintliga hästrasen hafva väl redan, på sätt i sista berättelsen omförmäldes, åtgärder vidtagits, i det norska hingstar, såväl under sista perioden, som under den förevarande, blifvit inköpta med bidrag af den fond, hvartill statsmakterna anvisat 5,000 kronor. Men frågan är, huruvida den norska hästen, oaktadt sina i flere hänseenden framstående egenskaper, likväl är den mest lämpliga att hos länets inhemska undanrödja just de fel och brister i byggnaden, som anses vidlåda densamma. I syfte att kunna göra korsningsförsök med någon annan ras af arbetshästar, har länets hushållningssällskap, som jemte en af sällskapet utsedd särskild bestyrelse, förvaltar omförmälda, till inköp af uteslutande norska hingstar afsedda fond, sökt och erhållit Nådigt tillstånd att hädanefter vid fondens användande fritt välja afvelsdjur. Något sådant försök har före

periodens slut likväl icke medhunnits, helst större tillgångar, än fonden f. n. innefattar, torde erfordras för det tilltränkta försökets fullständiga genomförande och således måste från andra håll sammanbringas. Denna omständighet har ledt till tanken på behofvet att bilda en *hästafvelsförening*, som, utom nu antydt syfte att genom kloka försök utfinna en för förädlingen af den jemtländska arbetshästen lämpligare ras, än hittills till korsning anlåtats, jenväl skulle egna sin sträfvan åt det viktiga målet att söka införa ett mera rationellt sätt för unghästens uppfödande och behandling i öfrigt under dess utvecklingstid. Ännu hafva dock icke några väsentligare åtgärder till förverkligande af denna tanke vidtagits.

Den fond, som, på sätt föregående berättelser omnämna, likaledes genom statsanslag bildats till *färafvelns* upphjelpande, har under perioden fortfarande blifvit för ändamålet använd till uppköp af bagglam af cheviotras. Sålunda hafva från inköpsbörjan icke mindre än 176 sådana afvelsdjur blifvit inom länet spridda.

Euligt de uppgifter, jag erhållit, hafva *handelsprisen å kreatur* under perioden i allmänhet ställt sig sålunda:

Tab. Litt F. Uppgift, som visar huru de vid utgången af år 1870 i Jemtlands län utestående oguldna räntefria undsättningslån blifvit återbetalda.

De Nådiga bref, hvarigenom undsättning beviljats, och anvisade beloppet.	Vid 1870 års utgång utestående belopp.	Återbetalda			
		1871.	1872.	1873.	1874.
1865 Oktober 27 150,000,00	1,323,33	1,323,33	—	—	—
1867 November 15 180,000,00	143,834,61	64,334,59	60,000,01	19,500,01	—
1870 Mars 23 4,000,00	4,000,00	—	1,333,33	1,333,33	1,333,34
Summa	149,157,94	65,657,92	61,333,34	20,833,34	1,333,34

Tab. Litt G. Markegångs- och handelspris.

År.	Markegångspris Litt. A. (för kubikfot).					Handelspris. (för kubikfot).				
	Råg.		Korn.		Ärter.	Råg.		Korn.		Ärter.
	Jemtland.	Herjedalen.	Jemtland.	Herjedalen.	Jemtland.	Jemtland.	Herjedalen.	Jemtland.	Herjedalen.	Jemtland.
1861...	2,54	2,54	1,59	1,75	1,90	2,53	2,36	1,66	2,01	2,84
1862...	2,70	1,50	1,75	1,19	1,27	2,95	2,38	1,96	2,04	2,32
1863...	2,78	1,59	1,90	1,19	1,94	3,27	1,88	2,24	1,72	2,86
1864...	2,98	1,75	2,15	1,27	2,30	3,25	2,06	2,46	1,71	2,86
1865...	1,94	1,94	1,10	1,59	4,50	3,42	2,22	3,06	1,79	3,28
1866...	1,94	1,94	1,11	1,59	4,50	3,38	2,22	3,06	2,02	3,29
1867...	2,05	1,60	1,60	1,25	5,56	2,94	2,70	2,35	2,25	3,28
1868...	2,75	2,75	2,58	2,58	2,97	2,54	2,54	2,54	2,54	5,56
1869...	2,00	2,00	1,80	1,50	4,50	3,17	3,17	3,10	3,00	3,17
1870...	2,63	2,63	2,25	2,25	2,63	3,33	2,93	2,92	2,62	2,86
1871...	2,69	2,25	2,13	2,00	2,69	2,85	2,68	2,38	2,35	2,85
1872...	2,69	2,69	2,39	2,50	2,76	3,15	3,00	2,43	2,70	3,13
1873...	3,17	3,17	2,70	2,70	2,93	3,55	3,00	2,72	2,80	3,29
1874...	2,96	3,20	2,50	2,50	2,60	3,88	3,20	3,32	3,00	3,78
1875...	2,82	3,00	2,31	2,50	2,69	4,09	3,51	3,47	3,25	4,03

	Hästar.	Oxar.	Kor.	Ungnöt.	Får.
1871.....	400-700	70-86	60-80	30-35	6-7
1872.....	450-800	80-90	70-90	35-40	7-8
1873.....	670-800	80-100	80-90	40-45	7-8
1874.....	750-900	100-115	85-100	45-50	8-9
1875.....	650-800	80-110	75-95	40	7-8

Under åren 1866—69 höllo sig kreatursprisen mellan 160 och 200 för hästar, 65—80 för oxar, 50—60 för kor, 25—35 för ungnöt och 5-6 för får. Först med 1870 inträdde en stegring till resp. 200-275, 65-100, 60-75, 35-40 och 6-8. Huru betydligt denna stegring under förevarande period tilltagit, synnerligen i afseende å hästprisen, visar förestående tabell. Några abnorma förhållanden hafva icke härtill bidragit, om man undantager, att en under periodens tre mellersta år högt stegrad skogsrörelse torde på hästprisen haft ett märkbart inflytande, betingadt af det stora behof af hästkraft, denna rörelse kräfver.

För de två sista perioderna uppgåtvo *smörprisen* till 10 kronor för vanlig vara samt 12 å 14 för bättre beredd, allt för 20 skålp. Under förevarande period hafva de uppgått till resp. 12 å 18 och i minut ända till 20 kronor för 20 skålp. *Mjölksprisen* hafva äfven ställt sig relativt höga, i det de ett eller annat år inom staden höjt sig till 50 öre pr kanna och sedan endast med obenägenhet låtit sig återföras till 40 öre.

Fårskoter bland husdjuren hafva endast i spridda fall yppats. Sålunda hafva förekommit fall af rots, springorm, lunggröta, qvarka och rödsot, äfvensom mul- och klöfsjuka bland rendjuren.

Under perioden har länet hugnats med efternämnda *statsbidrag till myrutdikningar*, nemligen vid

Kalmar, Sunne socken.....	400 kronor.
Svedje, " ".....	3,770 "
Mjöla, Rödöns ".....	1,010 "
Kläppe, Kyrkås ".....	1,960 "
Stångviken	
och Holmsjön, Föllinge ".....	3,000 "

Tand, Lockne socken	3,300	kronor.
Rassbol, » »	800	»
Böle och		
Vesteråsen, Fors socken	700	»
Tångeråsen, Offerdals socken	500	»
samt på Hästön, Mattmars »	1,200	»
och » Norderön, Norderö »	700	»

Då jag nu öfvergår till en kortfattad redogörelse för *Hushållningssällskapets verksamhet*, torde den erinran få förutskickas, att sällskapet, i anseende till sina ovanligt små inkomster, dess värre nödgats inskränka denna verksamhet så, att synnerligt mycket derom ej är att förtälja. Intilldess sällskapet år 1874 erhöll ett statsanslag på 1,000 kronor till hussløjdens befrämjande, har under perioden dess årliga inkomster hufvudsakligen utgjorts af ledamotsafgifter och stadgad andel i bränvinsförsäljningsmedlen. Dessa senare äro, jemförda med dem inom andra län, så obetydliga, att de för ett år endast uppgått till 793 kronor 15 öre. Med så ringa belopp kan intet stort uträttas. Följden blifver naturligen, att intresset för sällskapet aftager och i samma mån antalet ledamöter, hvarför ledamotsafgifterna minskas. Sammanräknade beloppet af sällskapets årsinkomster under perioden uppgå till 12,678 kronor 96 öre eller i medeltal till 2,535 kronor 79 öre, omförmälda statsanslag oberäknadt.

På sätt i sista berättelsen omförmäles, hade det lyckats sällskapet att under den deri omhandlade periodens tre sista år medelst understöd, hvartill landstinget jemväl bidragit, till den vigtiga *mejerihandlingens* befrämjande få nio bymejerier i gång, hvartill under den förevarande periodens första år tillkom ytterligare ett. Dessa mejerier gingo några år med ganska stor fördel för delegarne. De flesta bymejerier ingingo derefter i ett bildadt större bolag, kalladt »Jemtlands mejeriaktiebolag», med syfte att genom åstadkommande af en mera likformig vara kunna med framgång uppträda på den större marknaden. Men snart började den starkt tilltagande skogsrörelsens inflytande att jemväl på detta område göra sig menligt gällande. Med de orimligt höga pris, som mjölken betingade öfverallt, der ett större antal i skogsrörelsens tjänst anställde arbetare voro samlade, lönade det sig bättre att sälja mjölken i oförädlad form, än att förarbeta henne vid mejeriet. Till följd hufvudsakligen af denna anledning upplöstes det ena bymejeribolaget efter det andra, så att vid periodens slut, mig veterligen, intet enda var i verksamhet.

Likasom under nästföregående period har *undervisning i smör- och ostberedning* blifvit vid bymejerier meddelad åt ett par qvinliga elever vid hvarje årligen, så länge mejeriet varit i gång, hvaremot någon friplats vid statens mejeriskolor under samma tid icke varit af sökande härifrån länet påkallad. Denna undervisning vid bymejerier och dessas skötsel har öfvervakats af en utaf hushållningssällskapet aflönad *länsmejerska*, som sällskapet dock med år 1873 nödgades afskeda, dels när bymejeriens verksamhet då började aftaga och dels när sällskapets små inkomster manade till iakttagande af all möjlig sparsamhet.

Hufvudsakligen af sistnämnda anledning nödgades sällskapet år 1873 afskeda en sedan 1867 anställd *kringresande undervisare* i korg- och halmflätning, fiskodling samt vissa till jordbruket hörande ämnen. I sammanhang härmed kan nämnas, att sällskapet låtit verkställa fortsatta försök med *plantering af korpil*, hvilka så till vida kröntes med framgång, att här upp-

dragna sticklingar af *salix acutifolia* och *s. amygdalina*, hvilka bland 12 försökta arter befunnits under alla förhållanden ut hårda klimatet, kunnat till vidare plantering utdelas. De under ledning af omförmälda undervisare såväl under förra perioden, som de första åren af den förevarande, på skilda ställen inom länet, inrättade *fiskodlingsanstalter* hafva varit i verksamhet. Vid den å landbruksskolans mark anordnade och på sällskapets bekostnad skötta fiskodlingsanstalten har från andra håll anskaffad befruktad laxrom blifvit utkläckt och ynglet sedermera utsläppts i strömdrag, som nedflyta till Storsjön, till följd af redan under sista perioden påbörjade försök, huruvida hafslaxen, sålunda planterad, skulle stanna och fortplanta sig i Storsjön, samt om den skulle såsom födoämne visa sig ega företräde framför den redan befintliga storöring. En laxodlingsanstalt har inrättats vid Indalselven inom Fors socken genom samverkan mellan socknemännen och sällskapet samt med bidrag af 1,000 kronor från Indalselvans flötningskompani.

Tyvänn kan icke, såsom i sista berättelsen, vitsordas, att lärlingsplatserna vid länets *landbruksskola* vid Ope varit i allmänhet fyllda och att intresset för denna skola varit i stigande. Tvärtom har detta intresse och lärlingarnes antal så aftagit, att skolan, som vissa år icke räknat flere än 3 lärlingar, läsåret 1873—74 deraf alldeles var i saknad. Nädigt tillstånd söktes och erhöles då, att skolan tillsvidare skulle få uppbära statsanslaget, derest minst sex frilärlingar der voro anställda. Detta har under de sista två åren också varit förhållandet, sedan ett årligt understöd blifvit tillförsäkradt frilärling, som deraf vore i behof. Orsakerna till denna beklagliga minskning i elevernas antal torde väsentligen och ytterst vara att söka uti den under periodens första år i hög grad stegrade skogsrörelsens inverkan. Härigenom synes intresset för jordbruket i allmänhet hafva minskats och en stor del af de krafter, som eljest torde hafva egnat sig åt denna modernäring och sökt sin utbildning vid landbruksskolan, blifvit härifrån förryckt. Redan den stegring i arbetslönerna, som skogsrörelsen i så kännbar grad medförde, torde hafva nödgat mången jordbrukare, som under andra omständigheter skulle hafva sändt sine söner till landbruksskolan, att i stället behålla dem hemma till biträde i arbetet. I likhet med hvad förut egt rum, har hushållningssällskapet, jemväl under förevarande period, uppmuntrat afgående lärlingar med smärre *premier*, utdelade vid afgångsexamina.

Vid de i sammanhang med sällskapets höstsammanträden äfven under denna period anordnade *landbruksmöten*, med utställning af landbrukets och dess binäringars produkter och redskap, hafva af sällskapets medel *premier* jemväl blifvit utdelade. Dessa möten hafva årligen hållits, med undantag för år 1873, då det redan kungjorda mötet måste inställas, till följd af vissa svårigheter att få plats för detsamma, hvilka så sent yppades, att mötets anordnande på annat ställe ej kunde medhinnas.

Till *hussløjdens* befrämjande har sällskapet varit i tillfälle att utveckla en större verksamhet än under nästföregående period, sedan från och med år 1874 Eders Kungl. Majt behagat dertill i nåder anvisa sällskapet 1,000 kronor årligen af de medel, riksdagen för ändamålet anslagit. Det år 1872 samlade landstinget hade på min framställning tillsatt en komité, bestående af ledamöterna i hushållningssällskapets förvaltningsutskott jemte några andra personer, för att, efter närmare utredning af

husflitens närvarande ståndpunkt, rådgöra om de åtgärder, som lämpligen kunde vidtagas till vidare utveckling deraf. Ett der- efter till kommunalstämmornas ordförande stäldt upprop att vid berörda utredning biträda mötte emellertid så ringa intresse, att komitén fann sig öfvertygad, att ingenting annat lämpligen kunde under närvarande förhållanden vidtagas, än att söka hos det uppväxande släktet väcka håg och sinne för slöjd och söka utveckla befolkningens påfallande anlag härför, medelst anordnande af lämplig undervisning deri vid folkskolorna. Komitén beslöt därför, när medel härtill genom omförmälda statsanslag erhöles, att inslä på denna väg; och blef till en början sådan undervisning anordnad vid tre folkskolor, hvarest den meddelats af särskildt anställda slöjdekunnige personer. Ännu är för tidigt att inlåta sig på en närmare redogörelse för sättet eller ett omdöme om verkningarna.

Sedan 1874 års landsting för det nästföljande året anslagit 500 kronor att användas till *hästpremiering* i enlighet med grunderna i Nådiga reglementet af den 20 Februari nämnda år, så har hushållningssällskapet, som ansett sina små tillgångar ej medgifva det att till samma ändamål lemna något särskildt premieringsbelopp, dock sålunda medverkat till den år 1875 verkställda premieringen, att sällskapet, som erhållit Kungl. Maj:ts nådiga uppdrag att vidtaga de för premieringen nödiga åtgärder, godtgjort två tredjedelar af premieringsnämndens resekostnader.

Slutligen kan nämnas, att hushållningssällskapet dels sökt att underlätta spridningen af *cheviotfjår* inom länet genom försöket att här uppställa en *stambjord* deraf, ehuru detta försök, i anseende till svårighet att väl placera hjorden, i viss mån måste för det närvarande öfvergifvas, och dels att sällskapet inköpt och såsom modell på landbruksskolan uppställt en *spannmålstorkapparat*.

Tab. No 4. C) **Skogshushållning.** Sedan Losjö afradsland helt och hållet medtagits till fyllnadsanslag åt Eltnäs by enligt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 9 December 1870, uppgår antalet af Kungl. Maj:ts och kronan omedelbart tillhöriga och under dess disposition stående, till skogsbörd afsedda lägenheter i länet till 51 stycken, deraf 48 inom Jemtland och 3 inom Herjeådalen. Samtliga dessa lägenheter hafva, till en del under nästföregående perioder och till en del under den förevarande, enligt Nådiga brefven den 29 September 1865, 22 December 1869 och 24 November 1871, förklarats böra för kronans räkning såsom *kronoparker* bibehållas.

I sista berättelsen uppgafs samtliga kronoparkers ytvidd till 855,829 kvadratref. När från detta belopp, som, efter hvad sedermera utrönts, rätteligen bör upptagas till... 855,836,27,50, afdragas följande till skogsbörd otjenliga lägenheter, Djuphulten om ..... 2,357,19,75, Åsholmen om ..... 8,75,00, Kattstrupsforsen om ..... 84,00,00, Fors- och Fiskviken om ..... 1,64,50, samt till fyllnadsjord för Eltnäs använda..... 15,671,35,50 18,122,94,75, så utgör kronoparkernas rätta ytvidd..... kv.-ref 837,713,32,75. såsom i tab. No 4 upptages.

Å nu nämnda skogsmarker har under perioden afverkats

sammanlagdt 1,048,918 kub.-fot virke till ett penningvärde af 80,644,01 kronor.

Boställsskogarnas areal utgjorde, enligt uppgift till sista berättelsen, 735,682 kv.-ref, hvaraf under förevarande period 229,225,49 kv.-ref blifvit till ordnad skogshushållning indelade. Afverkningsbeloppet uppgick för dessa skogar till 732,915 kubikfot, motsvarande ett penningvärde af 75,065,75 kronor.

Länets *jägerstat* utgöres, såsom under sista perioden, af 3 jägmästare och 9 kronojägare.

Beträffande den *enskilda skogshushållningen* har jag ej heller nu något på statistiska siffror grundadt meddelande att göra. Att i detta ämne erhålla några tillförlitliga sådana siffror, låter sig helt naturligt svårigen göra. Såsom allmänt omdöme, grundadt på hvad jag från skilda håll erfarit, torde kunna framhållas, att den *enskilda skogsafverkningen* under några af periodens år i hög grad stegrats, och att försök till afverkning för export af s. k. undermåligt virke jemväl här undantagsvis förekommit, men befunnits ej löna mödan; hvadan f. u. någon öfverhängande fara för öfverafverkning ej synes vara för handen.

Större skada, än den *enskilda skogsafverkningen*, såsom densamma hittills bedrifvits, tillskyndat länets skogar, hafva dessa antagligen lidit genom *skogseldar*. Lyckligtvis börjar faran för dessa urgamla skogssköflare antagligen att i någon mån minskas, alltefter som insigten om skogens stora och alltjemt stegrade värde småningom blir större och allmänare hos befolkningen. Skogseldarnes antal under perioden uppgifves till 60 och den deraf skadade skogens areal till 112,551 kv.-ref, mot resp. 104 och 5 $\frac{1}{3}$ kvadratmil under den sista perioden.

Under förevarande period har, såvidt till min kännedom kommit, intet *sågsverk*, afsedt för trävaruexport, blifvit uppfördt; hvaremot en mindre ångsåg, beräknad för ortens behof, blifvit år 1875 anlagd vid Östersund.

D) **Rofdjurs utödande.** Om antalet *dödade rofdjur* Tab. Nis 5 o. 6. och af *rofdjur dödade husdjur* lemnas föreskrifven uppgift i tabb. Nis 5 och 6.

Till jämförelse med förhållandet under nästföregående två perioder, meddelas här en sammanställning af slutsummorna i berörde tabb. för hvarje af de tre perioderna:

a) *dödade rofdjur.*

Perioden.	Hjortar.	Ängar.	Lodjur.	Terfvar.	Räffvar.	Uttvar.	Mårvar.	Rofoglar.	Summa dödade rofdjur.	Belopp af utbetald betäningskronor.	Belöningens medeltal.
1861—65	148	40	53	20	900	—	160	163	1,484	5,079,75	1,016
1866—70	169	34	105	46	1,812	—	—	2,551	4,717	24,534	4,907
1871—75	98	58	49	37	1,103	20	9	383	1,757	7,685	1,337

b) *af rofdjur dödade husdjur.*

Perioden.	Hästar.	Stor- kreatur.	Små- kreatur.	Getar.	Pjäckerfa.	Renar.	Summa dödade husdjur (renar ej inbegrip- ne).	Skadans penningvärde i Kronor.	Skadans medeltal.
1861—65	34	238	5,080	687	320	—	6,359	42,095	8,419
1866—70	8	74	1,829	355	387	—	2,653	12,704	2,541
1871—75	3	86	2,246	294	—	2,490	2,629	83,092	16,618

I sista berättelsen riktades uppmärksamhet derpå, att vissa af staten förr utfästa *skottpenningars* borttagande från och med 1870 syntes hafva bidragit till den minskning framförallt i de dödade roffoglarnes antal, som tab. N:o 5 för perioden utvisade. Samma orsak torde föranledt den enahanda minskning, som jemväl under innevarande period är märkbar. Då jag för nyssnämnda period saknar uppgift på antalet dödade fjäderfän, är jag icke i tillfälle att utröna, om och i hvad mån berörda minskning i de dödade roffoglarnes, likasom ock i dödade råfvars antal kan hafva under perioden föranledt någon höjning i antalet af dödadt fjäderfä, som egentligen torde varit utsatt för angrepp af dessa begge slag af rofdjur. För öfrigt utvisar ofvanstående tabell en vexling i antalet af såväl dödade rofdjur, som af rofdjur dödade husdjur, hvilken, oberoende af skottpenningarnas belopp, måste tillskrivas tillfälliga förhållanden. Af denna tabell finner man ock, att antalet af rofdjur dödade husdjur under förevarande period, när man frånräknar renar, hvarom uppgift saknas i de föregående berättelserna, betydligt understigit detta antal för perioden 1861—1865 och jemväl varit något lägre, än antalet för perioden 1866—1870. Den höga siffra, hvartill skadans sammanlagda belopp för ifrågavarande period likväl uppgår, får väsentligen tillskrivas, dels att dödade renarnas värde deri ingår, dels ock att kreatursvärdet på de senare åren så väsentligt stegrats.

*Fabriker, manufaktur*er och *handtverkerin* kunna lika litet som förr, ja, väl i mindre mån, i förhållande till den stegrade förbrukningen, åstadkomma tillverkningar, motsvarande länets behof.

Fortfarande utgöra *skogsafverkning* och *timmerflottning* länets mest inbringande *binäringar*. Om de häraf framkallade fördelar och olägenheter gäller alltjemt hvad i sista berättelsen framhålls.

Detsamma är ock förhållandet med hvad der uttalades i afseende å en annan framstående *binäring*, *varuforslingen* till och från de aflägsna Östersjö- och Nordsjökusterna.

Denna föga eller intet fördelaktiga *binäring* har på sista tiden i viss mån minskats, nemligen till sin utsträckning, derigenom att Sundsvall—Torpshammars jernväg år 1875 öppnats för trafik.

I afseende å öfriga *binäringar*, som ej äro att hänföra till verkliga handtverk, är ej mycket att säga. Väl idkas här och der *tegelslagning*, *skinnberedning*, tillverkning af *åklon*, *laggkört*, *takspån* och *väfnader*, jemte *spånad* och *stickerin*, men endast i ringa mån.

Hvad *jagt* och *fiske* beträffar, hafva äfven dessa *binäringar* högst betydligt aflagit. Till upphjelpande af den sistnämnda näringen voro, såsom i sista berättelsen omförmäles, förberedande åtgärder af mig vidtagna för utfärdande af stadgar angående sättet för fiskets bedrivande inom provinsen Jemtland. En sådan gemensam stadga utfärdades också genom Konungens Befallningshafvandes utslag den 28 Maj 1872, men frågan drogs genom besvär under högre myndighets pröfning och är ännu ej slutligen afgjord.

Angående *bränvinstillverkningen*, som alltjemt är af mindre betydighet, får jag hänvisa till tab. Litt. H.

Tabb. N:is 7a, 7b o. 7c. *E) Bergs- och brukshandtering* samt *F) Fabriker, manufaktur*inrättningar och *handtverkerin*. För dessa ämnen redovisa i enlighet med gifna föreskrifter tabb. N:is 7a, 7b och 7c.

Länets *grufvor*, *bergverk* och *metallförädlingsverk* utgöras hufvudsakligen af de samma, som under sista perioden; och deras allt hittills föga betydande verksamhet har i ringa mån öfverstigit den nämnda periodens.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) Landkommunikationer. I femårsberättelsen för 1866—1870 antyddes det oafvisliga behofvet för länets förkofran af en *jernväg* till närmaste kustorter vid Östersjön och Nordsjön. För hvad till vinnande häraf åtgjorts, lemnades en kort redogörelse, under uttalan dock af den bekymmerfulla tanke, att då en statsbana mellan Sundsvall och Trondhjem icke på många år syntes

vara att förvänta, förhoppningarna för den närmaste framtiden måste inskränkas dertill, att någon del af en bana i denna sträckning skulle kunna genom enskildt bolag med bidrag af statslån åstadkommas.

Lyckligtvis har, hvad sällan inträffar, verkligheten i förevarande hänseende öfverträffat äfven den djerfvaste förhoppning.

Tab. Litt. H.

Bränvinstillverkningen.

	Använda råämnen.			Det af-profvade bränvins-kannetal.	Erlagd tillverknings-afgift.	Utestående tillverkningsafgift vid periodens slut.	Huru dessa tillverkningsmedel blifvit använda.				
	Centner malt.	Centner gröpe.	Kubikfot potatis.				Kontroll-omkostnader.	Debiteringsprovision.	Restitution.	Behållning.	
1 bränneri ..... År 1871	—	—	—	5,564,3	2,600,00	—	—	—	—	—	2,600,00
2 bränneri ..... » 1872	—	—	—	47,544,4	35,711,04	—	585,38	53,75	—	—	35,071,91
2 bränneri ..... » 1873	—	—	—	51,375,4	41,668,72	—	904,57	74,88	430,48	—	40,258,79
1 bränneri ..... » 1874	—	—	—	31,288,0	29,662,00	—	923,22	88,59	—	—	28,650,19
1 bränneri ..... » 1875	—	—	—	27,444,7	12,047,60	9,908,16	393,70	—	293,60	—	11,360,30

någon inom orten vid förutnämnda tidpunkt vågade hysa, i det 1873 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts derom aflättna nädiga proposition, i sammanhang med beslutet om norra stambanans fortsättning från Storvik till höjden af Sundsvall, jemväl beslutat, att för statens räkning skulle byggas en jernväg, som, i förening med den af enskildt bolag anlagda jernvägen från nämnda stad till Torpshammar och en norsk statsbana från Trondhjem till gränsen, kommer att bereda sammanhängande jernvägsförbindelse mellan Sundsvall och Trondhjem genom Jemtland. Lifliga strider om dessa stambanors läge och sträckning å svenska sidan hafva derefter pågått och voro ej slutade under den nu förevarande perioden. Till ävägbringande af berörda tvärbana mellan Sundsvall och norska gränsen har provinsen Jemtland bidragit med en million kronor, hvaraf 100,000 kronor blifvit nedlagda å Sundsvall—Torpshammarsbanan emot erhållande af aktier och 900,000 kronor erbjudits staten utan anspråk på aktier eller delaktighet i banan. Förutom den andel i dessa af landstinget beslutade och af staten antagna bidrag, som drabbar Östersunds stad, har staden jemväl tagit särskilda aktier i Torpshammarsbanan till belopp af 15,000 kronor.

Äfven för en aflägsnare del af länet har under sista tiden tanken på jernvägsförbindelse med kusten börjat närma sig till verklighet, i det förslag väckts och af alla intresserade orter med mycken värma omfattats om anläggande af en enskild bana från Näsvisken i Helsingland, derifrån jernväg redan finnes till Hudiksvall, i nordvästlig riktning med slutpunkt i Svegs socken af Herjeådalen. Den närmare redogörelsen för denna fråga, som vid nu ifrågasvarande femårsperiods utgång ännu befann sig i sitt första utvecklingsstadium, torde emellertid böra anstå till en följande berättelse.

Att under det sålunda allas tankar varit riktade först på utvägar att erhålla en jernväg genom länet och sedermera på striderna om dennas sträckning mindre vägbyggnadsföretag fått stå tillbaka, är naturligt, helst behovet af nya vägar och dessas riktning i så väsentlig mån betingats af jernvägsfrågans slutliga lösning. Med undantag af en mindre väganläggning genom Norderö socken af 11,000 fots längd, hvilken af socknemännen verkstälts utan något understöd, har endast ett viktigare vägarbete under perioden utförts, nemligen ny väg från Ströms kyrkobygd till Ramsele socken i Vesternorrlands län med en längd inom Jemtland af 59,510 fot, för utföraende hvaraf statsbidrag till belopp af 23,900 kronor erhållits.

På sätt i senaste berättelse antyddes, hade med undsättningsmedel från 1867 påbörjats anläggning af utfartsväg till Ström från Frostvikens omkring 12 mil nordvästligare belägna

fjällsocken. För att befrämja detta företag beslöts af landstinget i sammanhang med den reglering af det för provinsen Jemtland gemensamma vägunderhållet, som med 1872 tog sin början, att Frostviken skulle under regleringsperioden vara befriad från vanligt vägunderhåll mot skyldighet att årligen använda motsvarande arbete å fortsatt brytning af nämnda väg. Socknemännens oförmåga att derutöver i någon väsentlig mån bidraga i förening med vägens längd måste dock under en lång tid fördröja arbetets afslutande, såvida ej en på sista tiden ifrågakommande och inom Norge med lifligt intresse omfattad väganläggning från Frostviken vesterut till kusten kommer till stånd och gifver åt vägen Frostviken—Ström sådan vikt, att statsbidrag dertill må kunna påräknas.

Allmänna vägarne längd inom länet, antalet derå be- Tab. N:o 8. fäntliga gästgifverin samt de utgångna hästarnes antal angifves i tab. N:o 8.

Huru äfven den trafik, som besörjes genom gästgifveriskjuts, på senare tiden tilltagit, visas deraf, att då under föregående femårsperiod högsta antalet under ett år utgångna skjutshästar föga öfverstege 18,000, detsamma under 1874 uppgick till 48,795.

Enligt landstingets år 1869 fattade beslut, vidtog med 1872 ny, hufvudsakligen genom kompromisser ordnad vägdelen inom Jemtland för tio år.

För järnvärdningar inom provinsen Herjeådalen är ny taxa af Kungl. Maj:t den 31 Mars 1871 fastställd.

I likhet med hvad under en längre tid egt rum, har äfven under nu ifrågasvarande femårsperiod, med några få undantag för kortare tid, skjutsningsbesväret vid samtliga gästgifverien utgjorts på entreprenad. Nya entreprenader, omfattande fem år, äro ingångna för Jemtland med 1874 och för Herjeådalen med 1872. För de kostnader, gästgifverihållningen kräft, redovisas under afdelningen »kameralförhållanden.»

B) Sjökommunikationer och sjöfart. Ångbåtarnes antal Tab. N:o 9. inom länet, som 1870 allenast uppgick till fem, har nu ökat till tolf och flere tillämnas, så att snart nog alla äfven mindre sjöar, der ångbåtsfart skäligen kan ifrågakomma, äro med sådana båtar försedda. Tab. N:o 9 visar båtarnas storlek och besättningens antal m. m.

Telegrafväsendet har ej under perioden undergått någon förändring, hvaremot postväsendet vunnit en ganska väsentlig utvidgning, i det, såsom ersättning för den indragna kronobrefbäringen, postgångar öppnats till nästan alla socknar och dubbel post å några viktigare linier kommit till stånd.

Tab. Litt. I.

Sammandrag öfver de hufvudsakligaste till Norge utförda varor 1871—1875.

	Hudar och skinn. Centner.	Koppar. Centner.	Kött. Centner.	Ost. Centner.	Redskap. Kronor.	Smör. Centner.	Stål och jern. Centner.	Tänd- stickor. Skålpund.	Väfnader. Skålpund.	Hästar. Stycken.	Nöt- kreatur. Stycken.	Plankor och bräder. Kubikfot.
År 1871	150	151	630	115	661	2,662	462	400	186	4	164	123,668
» 1872	215	—	919	100	70	1,729	454	2,500	335	40	147	119,022
» 1873	460	—	423	32	120	649	261	1,010	708	167	190	64,252
» 1874	104	—	334	8	—	693	10	—	40	134	208	49,904
» 1875	157	—	437	34	300	1,770	64	1,420	60	16	280	62,969

C) **Handel.** För handlandenas antal redovisas jemväl i tab. N:o 9. En icke obetydlig förökning deraf har under perioden inträdd, antagligen likväl mera tillfällig, än beroende på någon djupare orsak. De i förra berättelsen omnämnda s. k. *handelsföreningar*, vid hvilka från början fästes den förhoppning, att derigenom landthandelns vanliga missbruk skulle undanrödjas eller åtminstone minskas, hafva tyvärr icke hållit allt, hvad de lofvade. Visserligen finnas flere föreningar, som noggrant vidhålla sin bestämmelse att till skäliga pris förse landtmannen med förnödenhetsvaror, men lockelsen till vinst har å andra sidan föranlett en stor del att äfven drifva handel med öfverflödsartiklar — vin och maltdrycker ej undantagna — hvarförutan flere genom oklok förvaltning och missbrukad kredit gått under.

Sedan, jemlikt Kungl. Kommerskollegii beslut den 7 November 1873 och den 17 Augusti 1874, *landtmarknaderna* i Vemdalen och Berg blifvit indragna, återstår nu allenast en enda laglig marknad å landet nemligen vid Bredgårds by i Ströms socken; men i stället hafva uppkommit så kallade *liquidationsmöten*, medförande samma, om ej flere olägenheter, än marknaderna.

Stadshandeln har ej under perioden visat några anmärkningsvärda företeelser.

Handeln på Norge har fortgått i jemnt stigande, synnerligast hvad angår införseln. Bifogade tabb. Litt. I och K upptaga de hufvudsakligaste under perioden utförda och införda varor.

Å landsbygden har någon laglig *minuthandel med* eller *utskänkning af spritdrycker* ej egt rum med undantag allenast af utskänkning under mötena å Frösö läger, på några ångbåtar samt under sommarmånaderna några år å ett s. k. utvårdshus i närheten af Öster-und, i hvilken stad såväl minuthandeln som utskänkningen fortfarande bedrifvits för stadens räkning.

Samtliga *minuterings- och utskänkningssafgifter* inom länet visas af följande redogörelse:

År.	Minnthandelsafgift i staden.	Utskänkingsafgift.			Summa.
		I staden.	På landet.	Summa.	
1871—1872	1,500	2,300,00	282,40	2,582,40	4,082,40
1872—1873	1,500	2,300,00	422,00	2,722,00	4,222,00
1873—1874	250	2,320,00	363,60	2,683,60	2,933,60
1874—1875	750	2,853,20	257,75	3,110,95	3,860,95
1875—1876	750	3,130,00	437,70	3,567,70	4,317,70
Summa	4,750	12,903,20	1,763,45	14,666,65	19,416,65

5. Kameralförhållanden.

Tabb. N:is 10 a o. b. För antalet af *hemman och lägenheter*, deras *natur och brukningsdelar* jemte *uppskattningsvärdet* redogöra tabb. N:is 10 a och 10 b.

Under förevarande period har hvarken något nybygge blifvit *skattlagdt* eller någon *hemmansdel* åsatt *öskeskatt*.

Af äldre *kronohemman* eller sådana, som före 1824 voro till nybyggen upplåttna, hafva 17 brukningsdelar, tillhoppa utgörande 6,5486 mantal, blifvit *skatteköpta* och af senare *kronohemman* 32 brukningsdelar om tillsammans 7,9264 mantal blifvit till *skatte omförda*.

Tab. N:o 11. *Skiftesverkets* omfattning under perioden inhemtas af tab. N:o 11. Här af visar sig, att verkställda laga skiftens antal under förevarande period varit väsentligt lägre, än under de näst föregående, hvartill hufvudsakliga anledningen torde få sökas

deri, att större delen af länet redan undergått laga skifte. Deremot hafva mindre förrättningar, såsom *hemmansklyfningar*, *torptubrytningar* och *rågångsregleringar*, i ganska stor mängd förekommit, så att länets *landtmäteripersonal* varit för sådana arbeten strängt anlitad.

Föreskrifven redogörelse för *stats- och riksgäldsmellan*, Tab. N:o 12 såvidt det länet rörer, lemnas i tab. N:r 12.

Den egentliga *kronouppbörden*, med afkortning och balans, har under perioden utgjort:

	Uppbörd.	Afkortning.	Balans.
för år 1871	215,936,91.	1,347,26.	1,059,44.
» 1872	222,971,16.	1,344,83.	1,329,30.
» 1873	234,970,19.	829,06.	1,785,25.
» 1874	251,258,55.	960,40.	2,153,41.
» 1875	230,050,43.	1,066,53.	2,254,73.

Tab. Litt. K.

Sammandrag öfver de hufvudsakligaste

År	Bränvin.	Fisk.		Fläsk.	Hudar och skinn.	Kaffe.	Kreatur.			
		Sill.	Sej.				Hästar.	Nöt.	Får.	Swin.
		Kannor.	Kub.-fot.				Centner.	Centner.	Centner.	St.
År 1871	8	34,575	3,216	145	2,399	181,351	1,219	40	340	4
» 1872	—	35,068	3,376	113	4,592	217,504	755	22	17	—
» 1873	26	17,905	1,918	411	8,984	480,472	87	15	2	—
» 1874	8	24,537	2,372	862	14,770	367,701	77	25	—	—
» 1875	27	21,395	1,729	676	13,418	454,793	22	43	—	—

Afkortningarna hafva sålunda i medeltal uppgått till 0,48 procent och balanserna till 0,74 procent af hela uppborlden mot respektive 1,04 och 0,77 under den nästföregående perioden.

I länets roteringsförhållanden har någon annan förändring ej inträdt, än att roteringsbördan blifvit från vissa derifrån befriade hemman öfverflyttad på andra, som fått roteringskyldighet sig ålagd.

Då kommunalutskylderna numera utgöra föremål för särskilda, inom Statistiska Centralbyrån bearbetade uppgifter, torde någon särskild redogörelse här ej erfordras.

Dernäst torde här böra meddelas en uppgift om de inom provinsen Jemtland utgående allmänna utskylder, som äro för provinsen gemensamma. Dit äro att hänföra:

a) gästgifverilöner, eller anslag till skjuts- och gästgifverientreprenadernas upprätthållande, hvilka löner under perioden utgått med följande belopp, nemligen:

	Centner hö.	Kontant Kronor.	eller med beräkning af höets värde efter föregående års markegångspris tillhoppa, Kr.
1871	7,068,00.	1,210,00.	14,497.
1872	6,912,34.	1,918,50.	20,907.
1873	7,064,84.	1,281,31.	30,105.
1874	14,479,00.	10,199,00.	82,594.
1875	14,479,00.	18,263,91.	84,577.

b) landstingsmedel, till betäckande af provinsens öfriga gemensamma utgifter, hvilka medel utgjort:

för år 1871	Kronor 22,487,63.
» 1872	» 22,582,40.
» 1873	» 13,278,70.
» 1874	» 34,201,09.
» 1875	» 47,967,66.

I Herjeådalen, som endast i obetydlig mån deltagit i förestående landstingsmedel, hafva kostnaderna för gästgifverihållningen utgjort:

	Centner hö.	Kontant Kronor.	eller med beräkning af höets värde efter markegångspris, Kr.
1871	2,934.	1,812.	11,347.
1872	3,075.	2,311.	13,842.
1873	3,115.	2,311.	15,022.
1874	3,115.	2,311.	19,443.
1875	3,115.	2,311.	21,001.

De statsbidrag som länet under perioden åtnjutit till skjutsungans lindrande, der den uppehålls genom entreprenad och är särdeles tryckande, hafva uppgått:

för år 1871	till Kronor 6,671,19.
» 1872	» » 11,795,66.
» 1873	» » 15,317,00.
» 1874	» » 18,097,74.
» 1875	» » 26,550,96.

6. Politi.

De tolf pastorat, för hvilka vid periodens början ännu saknades lönereregleringar enligt grunderna uti Nådiga förordningen den 11 Juli 1862, hafva numera alla erhållit sådana; men till följd af äldre ännu gällande konventioner hafva endast inom några få pastorat regleringarna trädt i verket.

Högsta antalet på en gång närvarande lärjungar vid Östersunds elementarläroverk har utgjort 1871: 142, 1872 149, 1873 155, 1874 137 och 1875 140 eller i medeltal 145. Alltså något lägre än under föregående period, då detsamma uppgick till 156.

Folkskolornas antal uppgick 1875 till 54 med 4,179 lärjungar samt småbarnsskolorna till 136 med 7,014 barn.

De till dessa skolor under perioden lemnade bidrag visas af följande tablå:

År.	Folkskolomedel.	Till understöd af församlingar, hvilka af egna tillgångar icke måga till erfordrigt belopp bekosta utbildning af sina folkskollärare.	Till folkskollärares aflönande.		Till småskolor.	
			Anslag.	Utbetal.	Anslag.	Utbetal.
1871	10,773,74	755	1,596	1,443	9,822	8,802,05
1872	—	795	—	11,340	—	8,325
1873	—	795	—	11,772,50	—	8,775
1874	—	745	—	13,000	—	9,075
1875	—	820	—	14,850	—	13,800
Summa	10,773,74	3,910	1,596	52,405,50	9,822	48,777,05

från Norge importerade tullbehandlade varor.

Kött.	Ost.	Papper.	Redskaper.	Salt.	Sirup.	Socker.		Spanmål.				Tobak.	Vic.	Väfnader.				Ull.
						raffinradt.	oraffineradt.	omalen.		malen.				Siden.	Bomull.	Ylle.	Lin eller hampa.	
								Korn.	Råg.	Hvete.	Råg.							
Centner.	Centner.	℔.	Värde i kronor.	Kub.-fot.	℔.	℔.	℔.	Kub.-fot.	Kub.-fot.	Centner.	Centner.	℔.	℔.	℔.	℔.	℔.	℔.	℔.
25	185	92	1,260	7,652	36,308	96,870	595	5,595	777	149	360	75,525	49,897	—	3,715	392	22	180
70	173	316	17,279	11,791	42,946	143,199	1,636	6,006	1,286	314	668	62,381	53,219	331	7,931	4,401	105	—
60	168	867	40,333	10,210	103,797	357,669	8,064	3,231	535	737	1,121	88,044	49,840	91	12,338	14,143	432	—
64	1,085	1,107	56,397	20,730	159,778	573,823	28,779	4,042	634	1,094	1,663	93,353	64,636	495	—	14,108	495	160
60	11	890	29,408	3,683	49,741	308,878	3,344	3,493	231	1,325	2,148	40,433	23,700	51	7,959	8,864	588	239

Uti sista femårsberättelsen omnämnda fond för inrättande af en *slöjdskola*, hvilken genom upplupna räntor vid 1875 års slut ökats till 7,851 kronor 27 öre, är ännu för liten för att kunna komma till användning.

Till det *filialkontor* under Sundsvalls enskilda bank, som 1870 öppnades i Östersund, har ytterligare kommit ett sådant under Sundsvalls handelsaktiebanks, hvarförutom år 1874 öppnats en s. k. *folkbank*, hvilken, ehuru ännu saknande fastställt reglemente, drifvit en icke obetydlig rörelse.

Desse inrättingars ställning vid 1875 års utgång visas af följande tablå:

	Sundsvalls enskilda banks afdel- nings- kontor.	Sundsvalls handels- aktiebanks filialafdel- ning.	Jemtlands folkbank.
<i>Skulder.</i>			
Grundfonden.....	—	—	55,070 ³⁵
Reservfonden.....	—	—	2,174 ⁴⁴
Depositionsräkningen.....	1,082,425	32,500	194,722 ²⁷
Sparbanksräkningen.....	—	41,071 ³⁰	22,812 ⁰²
Upp- och afskrifningsräkningen.....	85,053 ⁶⁶	31,118 ³⁵	30,125 ⁸²
Upptagna lån.....	—	—	5,000
Skulder i räkningar med banker.....	—	—	32,405 ¹⁶
Obetalda räntor.....	17,628 ⁵⁰	3,238 ⁷²	7,822 ⁹²
Postremissvexlräkningen.....	—	—	17,777 ²³
Saldo af diverse räkningar.....	—	—	750
1875 års vinstmedel.....	9,644 ⁴⁸	—	4,636 ⁴⁹
Saldo af löpande räkning med hufvud- kontoret.....	195,533 ⁰⁸	392,750 ⁶⁹	—
Summa	1,390,254⁷²	500,679⁰⁶	373,296⁷⁰
<i>Tillgångar.</i>			
Kassabehållning.....	269,797 ⁴⁹	90,137 ²⁰	14,272 ⁵⁵
Diskonterade vaxlar.....	231,316 ⁸⁶	199,031 ⁵⁰	195,705 ⁷²
Utgifna lån mot hypotek.....	294,290	38,379	91,800
" " " borgen.....	—	—	3,010
Å kreditivräkningen utestående.....	590,235	169,723	12,121 ⁹⁰
Inventarier.....	1,320 ¹³	2,914 ⁴⁴	1,086 ⁶³
Fordringar af andra banker.....	—	—	54,520 ⁸²
Saldo af diverse räkningar.....	—	493 ⁹²	779 ⁰⁸
Lagsökningsskonto.....	3,325 ²⁴	—	—
Summa	1,390,254⁷²	500,679⁰⁶	373,296⁷⁰

Tab. N:o 13. Angående länets *sparbank* lemnas uti tab. N:o 13 föreskrifven redogörelse. Att bankens kapital under de senaste åren föga ökats, ehuru densamma åtnjuter ett välförtjent förtroende, är en följd dels af den genom trävarurörelsens inskränkning minskade penningtillgången, dels ock den sparbanksrörelse öfriga banker öppnat.

Norrlands hypoteksförenings fordringar inom länet uppgingo vid periodens slut till 376,800 kronor.

Jemtlands roteringskassa hade vid nämnda tid genom räntor och vanliga inkomster ökats till 183,578 kronor, deraf tillhörande hästjägarekorpsen 7,956 kronor 8 öre och fältjägarekorpsen 104,010 kronor 23 öre, samt 1849 års *besparingsfond* genom räntor till 39,606 kronor 60 öre, då den år 1873 öfverlemnades till landstingets förvaltning.

Af *distriktsmagasinen*, hvilka, från början af behofvet påkallade och nyttiga inrättningar, sedermera till följd af förändrade förhållanden förlorat sitt värde såsom låneanstalter i missväxtår, återstå nu endast ett mindre antal i deras ursprungliga form. De flesta hafva blifvit upplösta, utan att någon menlig verkan deraf försports.

Länets allmänna brandstodsbolag, hvars ansvarighetsbelopp år 1870 utgjorde:

för fast egendom: och för lös egendom:
4,504,510 kronor   3,023,390 kronor,

har väl, i det motsvarande summor vid 1875 års slut uppgingo till resp.

5,048,140 kronor   3,181,680 kronor,

sålunda i någon mån utsträckt sin verksamhet, men i allt fall ej tillvunnit sig det förtroende, dess ändamålsenliga organisation och goda förvaltning bort ingifva, hvaremot *tingslags- och sockneföreningarna* ökats från 18 till 23 och vid periodens slut egde ett ansvarighetsbelopp af 21,876,611 kronor för fast och lös egendom.

Antalet eldskador, därför ersättning erhållits, hafva utgjort inom allmänna bolaget 23 med ersättningsbelopp 14,066 kronor 4 öre och uti de mindre bolagen 56 med ersättningsbelopp 54,613 kronor 13 öre.

Vid *Östersunds lasarett* har antalet vårdade sjuke utgjort:

1871	1872	1873	1874	1875
132	117	103	102	78

häruti ej inberäknade kurhuspatienter, hvilka utgjort resp.

59	49	46	94	60
----	----	----	----	----

Såsom ofvan nämnes, har Herjeådalen delats i två *provinsialläkaredistrikt*; och sedan vid 1872 års riksdag löner anvisats åt två nya provinsialläkare, har en lön anslagits för en läkare i sydöstra Jemtland med distrikt bestående af Bergs och Ovikens tingslag samt Hackås socken, men tjensten ej ännu anslagits ledig i afbidan å bostad hvilken Bergs socken förbundit sig att anskaffa.

Länet skulle alltså kunna anses vara någorlunda väl tillgodosedt i afseende å läkarevård, men till följd af ej mindre den i allmänhet rådande bristen på läkare än företrädesvis tiensternas besvärlighet i förhållande till dermed förenade ringa inkomster, hafva icke ens de äldre tiensterna annat än tidtals kunnat hållas besatta — en olägenhet, hvaröfver allmänt klagomål försports och som ej torde blifva afhjelpat, förrän högre löner eller tienstgöringspenningar anvisas.

Då med år 1874 *fattigvårdsstatistiken* blifvit föremål för Tab. N:o 14 särskild bearbetning i Kungl. Statistiska Centralbyrån, hafva uppgifter i enlighet med formuläret till tab. N:o 14 infordrats allenast för de tre första åren af perioden.

Under 1866—1870 utgjorde medeltalet af fattigbjon med full försörjning 478 och med tillfälligt understöd 1,457, hvaremot under påföljande tre år medeltalet af den förra klassen utgör 459 och af den senare 650. Den betydliga minskningen af understödstagare torde ega sin naturliga grund deri, att dessa år varit gynnade af goda skördar och rik arbetsförtjenst, men äfven i någon mån få tillskrifvas den förändrade lagstiftning om fattigvården, som med 1872 inträdde. Förklaringsgrunden der till att, oansedt denna minskning, utgiftssummorna för fattigvården hålla sig temligen lika med dem under föregående pe-

riod, måste under sådana förhållanden sökas uti högre uppskattning af understöd, som lemnats in natura t. ex. genom så kallad kringgång — ett ganska vanligt försörjningssätt —, och att värdet af detta understöd ej alltid beräknats bland »inkomster» torde vara förklaringsgrunden dertill, att nu likasom tillföre utgifterna finnas öfverstiga inkomsterna.

Lappbefolkningen, hvilken hvarken sjelf eger ordnad fattigvård eller i sådant hänseende tillhör några vissa kommuner, har åtnjutit understöd af statsverket till följande belopp, nemligen:

1871	1872	1873	1874	1875
2,346,25	2,577,00	3,020,75	3,097,75	4,410,58

hufvudsakligen för underhåll åt sjuke och ålderstigna personer.

Östersund ä Landskansliet den 19 December 1876.

G. A S P L U N D.

Carl H. Ekberg.

P. G. Risler.

Tab. N:o 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December enligt presterskapets summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsstående år.							Enligt årets mönster-rullor approberade beväring-pligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspenningar.			Utskrifnings-manskap.	
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1871	34,968	34,661	69,629	34,485	34,268	68,753	15,716	16,482	32,198	2,478	340
» 1872	35,467	35,186	70,653	35,046	34,765	69,811	15,664	16,603	32,267	2,441	413
» 1873	36,001	35,708	71,709	35,594	35,290	70,884	15,694	16,613	32,307	2,400	330
» 1874	36,617	36,138	72,755	36,093	35,774	71,867	15,876	16,765	32,641	2,497	391
» 1875	37,049	36,637	73,686	36,699	36,297	72,996	15,801	16,933	32,734	2,620	490
I Östersunds stad.											
Ar 1871	778	931	1,709	789	940	1,729	362	400	762	50	7
» 1872	841	1,012	1,853	847	1,011	1,858	378	413	791	53	7
» 1873	864	1,020	1,884	857	1,023	1,880	381	418	799	60	5
» 1874	927	1,076	2,003	919	1,069	1,988	413	439	852	66	6
» 1875	960	1,110	2,070	960	1,096	2,056	413	433	846	61	4
Summa för hela länet år 1875	38,009	37,747	75,756	37,659	37,393	75,052	16,214	17,366	33,580	2,681	494

Tab. N:o 2.
JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Potatis.	Lin och hampa.
	Höstsäd.		Vårsäd.					
Vanliga årliga utsädet på kvadratfot i kub.-fot	0,7		1,2			1,4	9,5	?
Qvadratfot åker använd till odling af	10,787		99,750			?	?	?
1871	1	5,920	100,202				129,317	?
1872	1	5,965	100,325				129,861	
Hela årliga utsädesbeloppet i kub.-fot	1873	1	5,383	101,552			137,607	
	1874	1	5,831	101,777			139,693	
	1875	1	6,125	102,642			134,806	
1871	5	7,6	4,4				5,4	
1872	4	8,3	4,6				5,5	
Skörd i kornfot af utsädet, efter utsädets afdrag	1873	3	8,7	4,9	?	?	5,7	
	1874	2	7	3,9			4,4	
	1875	3	8,5	5			5,3	
1871	6	44,967	446,214				704,490	
1872	5	49,762	466,775				719,776	
Hela skördebeloppet, d:o d:o	1873	4	46,864	494,403			794,084	
	1874	3	40,978	414,117			616,676	
	1875	4	52,110	508,920			721,827	
Årlig förbrukning på person i medeltal	10 kubikfot.						13 k.-fot.	

Tab. N:o 3.
BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	Hästar.	Tjurar.	Oxar.	Kor.	Ugnöt.	Fär.	Getter.	Svin.	
Antal vinterfödda	1871.....	12,386	1,736	180	36,734	9,435	66,592	41,993	3,919
	1872—1873	12,337	1,664	175	36,017	9,217	66,932	35,980	4,178
	1873—1874	12,525	1,700	195	36,939	9,357	65,867	41,558	4,499
	1874—1875	12,697	1,785	219	37,341	9,596	65,375	39,245	4,685
	1875—1876	13,116	1,965	229	38,525	10,087	66,632	43,037	4,869

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Särskilda slag af skogar m. m.	Areal vid periodens slut.	Till orduad hushållning indelade.	Afverkningsbelopp			
			Qvadratref.	År.	utfördt i	
	kvantitet. Kubikfot.	penningvärde. Kronor.				
1. Kungl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörande och under dess disposition stående:	837,713,32,75	96,568,21	1871	253,555	15,720,64	
Kronoparker och skogar.....				1872	375,850	26,380,25
				1873	294,005	32,924,80
				1874	82,810	5,043,32
				1875	42,698	575,00
			2. Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers	1871	135	36,75
1872				83,515	5,690,00	
1873				337,445	40,773,10	
1874				217,230	20,411,20	
1875				94,590	8,154,70	

Tab. N:o 5.
DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Jervar.	Räfvar.	Uttrar.	Örnar, Ufvar, Hökar och Ugglor.	Mårdar.	Beloppet af utbetald belöning. Kronor.
1872.....	19	12	8	7	236	3	104	—	535
1873.....	20	18	8	10	173	—	51	—	2,355
1874.....	16	—	12	6	242	6	73	—	1,640
1875.....	18	20	8	9	251	7	105	—	1,275
Summa	98	58	49	37	1,103	20	383	9	7,685

Tab. N:o 6.
AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
År.	Hästar.	Nöt- kreatur.	Får.	Getter.	Svin.	Renar.	Skadan be- räknad i pen- ningvärde. Kronor.
1871	—	21	378	39	—	200	8,420
1872	—	10	394	46	—	271	10,025
1873	2	19	455	59	—	380	13,878
1874	1	20	599	83	—	831	27,306
1875	—	16	420	67	—	808	23,463
Summa	3	86	2,246	294	—	2,490	83,092

Tab. N:o 7 a.

GRUFVOR, BERGVERK OCH METALLFÖRÄDLINGSVERK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Antal arbetare.	Erhållen malm. Centner.	Under hvilostånd.		Bearbetade.		Begagnade.		Uppgifven tillverkning.			
			Utmål.	Gruf- vor.	Utmål.	Gruf- vor.	Verk.	Här- dar.	Stång- jern.	Smides- och tack- jern.	Gjutgods.	Diverse manufak- tursmid.
<i>Stångjernsverk:</i>												
Rönnöfors med underlydande grufvor, Grötoms och Örnstolså	24	1,260	—	—	2	2	1	1	812	1,435	285	—
Ljusnedal	14	—	—	—	1	1	1	1	310	805	60	—
<i>Kopparverk:</i>												
Gustafs och Karlbergs	77	25,577	24	24	2	2	—	—	—	—	—	—
<i>Nickelgrufva:</i>												
Lundöre	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Stål- och jernmanufakturverk:</i>												
Rönnöfors	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	284
Ålhammar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vaplan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ljusnedal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
Summa	115	26,537	24	25	5	5	2	2	1,122	2,240	489	319

Tab. No 7b.

FABRIKER OCH MANUFAKTURINRÄTTNINGAR, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Särskilda slag af inrättningar.	Antal fabriker	Ej beregnade i gång	Drifkraft, bestående af		Antal beregnade maskiner och redskap.	Egare eller innehafvare.		Arbetare						Summa.	Tillverkningsvärde.	Egarens eller innehafvarens bevillning i och för rörelsen.				
			kreatur.	ånga eller varmluft.		Beräknade hästkrafter.	Egare eller innehafvare.		Mästare.		öfver 18 år		under 18 år							
							Egare eller innehafvare.	Bohög.	vid fabriken man- tals- skrifne.	vid fabriken ej man- tals- skrifne.	m.		q.							
											m.	q.	m.				q.			
under året.	Antal.		m.		q.		A n t a l.						Summa för hvarje fabriksklass.							
1:o På landet.																				
Bryggeri	1	—	—	—	1	4	—	1	—	2	1	1	—	1	—	—	—	3	9,000	30
Bränneri	1	2	—	—	3	27	—	1	—	1	1	—	—	10	—	—	—	11	54,889	—
Färgerin	9	—	—	6	—	—	—	8	—	—	3	5	—	5	—	2	—	15	15,495	17,50
Garfverin	23	2	—	—	—	4	—	24	—	1	2	8	—	8	—	3	—	21	61,945	47
Snickerifabrik	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	1	—	9	—	—
Tegelbruk	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	—	—	4	2,400	4
Tobaksfabrik	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	3	—	4	—	8	8,000	—
Tändsticksfabrik	1	—	—	—	1	2	—	—	—	1	1	—	—	4	—	9	7	21	9,450	—
Ullspinneri	1	—	—	1	—	5	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	3	3,000	—
2:o Staden Östersund.																				
Färgerifabriker	2	—	—	—	1	6	14	2	—	—	—	2	—	3	—	—	—	5	8,600	—
Garfverifabriker	3	—	—	—	—	—	53	3	—	—	—	3	—	3	—	2	—	8	15,700	—
Kakelfabrik	1	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1,620	—
Ölfabrik	1	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	18,550	—
Summa	46	4	—	8	8	49	73	42	—	7	12	23	1	48	—	22	7	113	208,649	—

Tab. N:o 7 c.

HANDTVERKERIN, ÅR 1875.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.	
	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Summa af idkare eller arbetare.		Bevilling för rörelsen.		Kv.	Kr.	öre.	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Summa af idkare eller arbetare.		Bevilling för rörelsen.		Kv.	Kr.	öre.			
	Mån.	Qv.	Mån.	Qv.	Mån.	Qv.	Mån.	Qv.				Mån.		Qv.	Mån.	Qv.	Mån.	Qv.	Mån.				Qv.	Mån.	Qv.
1. På landet.																									
Bagare	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	Guldsmeder	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glasmästare	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	Gördelmakare	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparslagare	1	—	—	2	—	—	3	7	—	—	—	—	Hattmakare	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Murare	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	Körsnär	1	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Målare	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	Kopparslagare	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Skomakare	7	—	—	—	—	—	7	15	—	—	—	—	Murare	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Skräddare	13	—	—	5	—	—	18	21	—	—	—	—	Målare	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Smeder	4	—	—	—	—	—	4	12	—	—	—	—	Repslagare	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Snickare	4	—	—	—	—	—	4	11	—	—	—	—	Skomakare	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Svarfvare	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	Skräddare	5	—	—	14	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	34	—	—	8	—	—	42	73	—	—	—	—	Sadelmakare	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
2. I Östersund.																									
Bagare	2	2	—	5	3	—	12	—	—	—	—	—	Slagtare	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Bleckslagare	1	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	Smeder	4	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Bokbindare	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	Socketbagare	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Boktryckare	1	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	Svarfvare	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5	2	—	11	3	—	21	—	—	—	—	—	Urmakare	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för städerna	39	4	—	58	11	—	112	—	—	—	—	—	Summa för hela länet	73	4	—	66	11	—	—	—	—	—	—	—

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.				3.				4.				10.	11.			12.			13.			
	Längd i mil				Kostnad i kronor för de under perioden				Gästgifverins antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångna													
	af hvarje slag af motstående vägar		af inderade, med skjutsstationer försedda vägar		af fulländade och afsynade nya vägar		af omlagda eller betydligt förbättrade vägstäckor			fulländade nya vägar		omlagda eller betydligt förbättrade vägstäckor		år.	till kung- och kronoskjuts.	till gästgiveriskjuts.							
	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.		af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.					af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.
Särskilda slag af vägar.																							
Allmänna landsvägar	66,9		66,9		—		—		—		—		33		1871		597		23,851				
Häradsvägar	43,3		43,3		1,6		—		23,900		okändt		18		1872		1,271		29,571				
Socknevägar	25,5		11,2		0,3		—		—		d:o		5		1873		1,974		39,721				
I städer	0,5		0,5		—		—		—		—		1		1874		1,660		48,795				
	—		—		—		—		—		—		—		1875		455		37,021				
Summa	136,2		121,9		1,9		—		23,900		—		57		—		5,957		175,959				
deraf med skjutsentreprenad	—		—		—		—		—		—		57		—		—		184,916				

Tab. N:o 9.

Sjöfart och Handel, År 1875.

1.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.
	Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nylåster.							Handlande.	Betjening.	Summa.	Bevilling i och för rörelsen.		
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.								
	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.		
Landsbygden	—	—	8	36	149	7	23	—	—	8	36	149	7	23	185	5	85	—	275	2,090
Staden Östersund	—	—	4	—	115	4	25	—	—	4	—	115	4	25	24	3	27	5	59	682

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH LÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	H e m m a n .			A n t a l				Taxeringsvärde. Kronor.
	Mantal.		Brukningsdelar.	nybyggen.	jordtorp.	backstugor.	andra lägenheter.	
	oförmedlade.	nuvarande.						
A) Kronoegendomar.								
1) Under allmän disposition.								
d) Boställen	79,26	76,72	137	—	158	131	12	983,700
f) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	36	—
g) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	23	—
2) Under enskild disposition.								
b) Hemman	6,22	6,22	48	—	3	—	—	47,700
c) Nybyggen	—	—	—	7	—	—	—	22,500
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	80	—
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	24	—
B) Skatteegendomar.								
a) Boställen	1,38	1,38	7	—	—	—	1	19,900
c) Hemman	1,045,37	1,017,68	6,052	—	2,492	1,146	—	19,827,400
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	68	
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	28	
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	52	408,100
C) Frälseegendomar.								
b) Säterin och ladugårdar	0,87	0,87	20	—	2	3	—	20,300
Summa	1,133,1	1,102,87	6,264	7	2,655	1,280	324	21,329,000

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STADEN ÖSTERSUND.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.										
												Tomter.		Antal ny- byggda bonings- hus.	Jordar och lägenheter.				Taxeringsvärde i kronor.		
												Ar.	Antal		Åker	Äng	Skogs- och betesmark.	Summa jordareal	Nuvarande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.
			i kvadratref.																		
1871	152	13	—	1,643	2,204	3,847	0,75	923,400	195,900	1,119,300											
1872	152	13	1	1,645	2,202	3,847	0,75	954,300	195,700	1,150,000											
1873	152	13	1	1,646	2,201	3,847	0,75	1,142,900	227,900	1,370,800											
1874	152	13	2	1,647	2,200	3,847	0,75	1,193,700	239,500	1,433,200											
1875	153	12	3	1,649	2,198	3,847	0,75	1,443,000	276,400	1,719,400											

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																									
År.	Sokta skiftens antal.	Antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttade del-egares					Skiftade kvadratref.					Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.				
			Oförmedlade.	Nuvarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa skiften.	Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.			Summa.			
					1.	2.	3.	4.		5.	1.	2.	3.										4.	5.	
1871	11	3	—	6,792	22	17	3	—	—	42	21	1	—	—	—	22	88	3,068	6,219	33,124	100,687	3,353	146,451	27,429,44	15,719,66
1872	16	6	—	7,258	35	12	4	1	—	52	3	—	—	1	—	4	82	767	6,283	3,851	133,712	8,382	152,995	17,513,46	1,869,00
1873	27	11	—	12,726	48	31	20	—	—	99	17	7	3	—	—	27	210	5,283	8,589	10,089	171,332	1,955	197,248	29,444,22	15,473,71
1874	19	8	—	6,040	21	23	5	—	—	49	5	10	—	—	—	15	107	2,770	4,093	1,906	87,762	9,707	106,238	21,391,61	38,503,85
1875	16	13	1	13,457	53	46	4	1	—	104	15	10	—	—	—	25	196	4,089	6,992	6,529	289,777	7,941	315,328	46,949,86	22,177,21
Summa	89	41	1	46,273	179	129	36	2	—	346	61	28	3	1	—	93	683	15,977	32,176	55,499	783,270	31,338	918,260	142,728,59	93,734,45

Tab. No 12.

STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDLEN, ÅREN 1871—1875.

D e b e t.					K r e d i t.				
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
1871.					1871.				
Ingående balans för behållning	91,499	44	26,355	16	Ingående balans för skuld	3,983	52	—	—
Inkomster	124,367	54	35,749	31	Afkortningar	5,981	51	312	90
Ankomna remisser	65,064	51	—	—	Utgifter	197,166	66	1,493	69
Utgående balans för skuld	41,905	11	—	—	Afgångna remisser	13,900	—	24,754	73
Summa	322,836	60	62,104	47	Utgående balans för behållning	101,804	91	35,543	15
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1871...	1,451	42	328	36	Summa	322,836	60	62,104	47
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872...	3,403	80	316	38
1872.					1872.				
Ingående balans för behållning	101,804	91	35,543	15	Ingående balans för skuld	41,905	11	—	—
Inkomster	156,375	26	42,851	17	Afkortningar	3,178	15	435	—
Ankomna remisser	95,064	21	—	—	Utgifter	218,949	02	1,818	97
Utgående balans för skuld	32,111	11	—	—	Afgångna remisser	15,138	65	33,808	72
Summa	385,355	49	78,394	32	Utgående balans för behållning	111,184	56	42,331	63
					Summa	385,355	49	78,394	32
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873...	5,750	55	504	90
1873.					1873.				
Ingående balans för behållning	111,184	56	42,331	63	Ingående balans för skuld	32,111	11	—	—
Inkomster	187,157	64	35,863	87	Afkortningar	1,622	32	325	87
Ankomna remisser	77,600	09	—	—	Utgifter	218,743	54	1,983	28
Utgående balans för skuld	30,337	01	—	—	Afgångna remisser	12,500	—	40,012	11
Summa	406,280	20	78,195	50	Utgående balans för behållning	141,303	23	35,874	24
					Summa	406,280	20	78,195	50
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874...	9,040	71	428	06
1874.					1874.				
Ingående balans för behållning	177,177	47	—	—	Ingående balans för skuld	30,337	01	—	—
Inkomster	239,394	78	—	—	Afkortningar	3,925	—	—	—
Ankomna remisser	68,610	36	—	—	Utgifter	250,256	57	—	—
Utgående balans för skuld	31,189	12	—	—	Afgångna remisser	45,609	90	—	—
Summa	516,371	73	—	—	Utgående balans för behållning	186,243	25	—	—
					Summa	516,371	73	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875...	5,814	13	—	—
1875.					1875.				
Ingående balans för behållning	186,243	25	—	—	Ingående balans för skuld	31,189	12	—	—
Inkomster	184,942	—	—	—	Afkortningar	3,948	38	—	—
Ankomna remisser	242,616	71	—	—	Utgifter	286,462	05	—	—
Utgående balans för skuld	24,856	08	—	—	Afgångna remisser	55,116	76	—	—
Summa	638,658	04	—	—	Utgående balans för behållning	261,941	73	—	—
					Summa	638,658	04	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1876 ..	17,470	82	—	—

Tab. N:o 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.				
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fond.				Sparbankernas egna fonder.						
		Tillkomne nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.				
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.						
		under året.			under året.										
1871	1	624	115	2,658	239,124	33,140	85,031	769,166	7,543	3,376	52,422				
1872	1	719	139	3,238	161,700	38,769	149,515	820,120	3,741	4,056	52,107				
1873	1	672	109	3,801	142,892	42,917	70,674	935,256	7,918	3,846	56,180				
1874	1	739	165	4,375	151,234	47,612	123,302	1,010,799	10,967	4,661	62,485				
1875	1	383	370	4,388	106,569	49,527	156,022	1,010,873	12,589	3,979	71,095				
1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras inestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1,000 Kronor.		Öfver 1,000 Kronor.		S u m m a.	
		Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
1871	1	473	2,177	764	18,038	312	21,043	675	151,549	215	148,132	219	428,227	2,658	769,166
1872	1	578	2,481	861	19,968	392	26,623	946	213,554	229	159,680	232	397,814	3,238	820,120
1873	1	627	2,512	1,051	23,753	445	29,989	1,161	266,317	276	196,524	241	416,161	3,801	935,256
1874	1	693	2,807	1,291	28,528	494	33,073	1,342	302,857	304	212,885	251	430,649	4,375	1,010,799
1875	1	719	2,916	1,314	31,326	505	33,646	1,298	297,835	303	212,839	249	432,311	4,388	1,010,873

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.			
År.	Fattigvårds-sambällen				Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.									Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens										
	med gemensam fattigvård.		med fattigvården rotens delad.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.		Afkastning af egen-dom. kollek-ter, m. m.	Per-sonel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkom-ster.	Summa utgif-ter i och för fattig-för-sörj-ning. Kronor.					
					i fat-tighus.		på an-nat sätt.		m.		q.						m.		q.				Summa.		efter fyrr eller be-villnings-grund.		efter annan grund.
	anl. rotar.		Antal fattighus.		m.		q.		m.		q.		m.		q.		m.		q.		m.		q.		m.		q.
Å landet.																											
1871	46	2	45	2	3	10	135	151	56	55	194	216	410	261	316	577	7,594	9,290	9,850	11,893	—	—	38,627	39,594			
1872	46	2	39	2	4	8	140	163	62	66	206	237	443	282	329	611	7,410	9,094	12,563	9,158	—	82	38,307	39,486			
1873	46	2	39	2	4	9	138	164	74	66	216	239	455	271	327	598	7,752	9,903	15,602	10,930	180	20	45,287	46,041			
I Östersunds stad.																											
1871	1	—	1	1	2	1	2	5	7	5	11	11	22	23	36	59	82	367	1,353	3,000	94	282	5,178	5,415			
1872	1	—	1	1	2	2	3	3	6	5	11	10	21	25	34	59	220	352	1,597	3,000	39	176	5,393	6,238			
1873	1	—	1	1	2	3	3	5	7	5	12	13	25	22	25	47	92	348	1,051	3,000	162	211	4,867	6,213			
I hela länet.																											
1871	47	2	46	3	5	11	137	156	63	60	205	227	432	284	352	636	7,676	9,657	10,203	14,893	94	282	43,805	45,009			
1872	47	2	40	3	6	10	143	166	68	71	217	247	464	307	363	670	7,639	9,446	14,160	12,158	39	258	43,700	46,718			
1873	47	2	40	3	6	12	141	169	81	71	228	252	480	293	352	645	7,844	10,251	16,653	13,930	342	231	50,154	52,254			

